

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Giedrės Šėmytės,
II kurso, Europos Sąjungos
Verslo teisės magistrantūros programos studentės

Magistro darbas

**Sutarties nutraukimas dėl esminio pažeidimo Europos švelniosios
teisės šaltiniuose**

Vadovas: dr. Stasys Drazdauskas

Recenzentas: dr. Dr. Paulius Miliauskas

Vilnius

2017

TURINYS

SANTRUMPŲ SAŽAŠAS	4
ĮVADAS.....	5
1. ŠVELNIOJI TEISĖ	11
1.1. Kuo svarbus švelniosios ir kietosios teisės atskyrimas?	13
1.2. Švelnioji teisė ir ne teisė.....	14
1.3. Europos Sąjungos švelniosios teisės instrumentai	15
1.3.1. Europos sutarčių teisės principai	15
1.3.2. Bendros principų sistemos metmenys	17
1.3.3. Sutarties samprata europos švelniosios teisės instrumentuose	19
2. SUTARTIES NUTRAUKIMO BENDRIEJI PAGRINDAI IR SUTARČIŲ TEISĖS PRINCIPAI	22
2.1. Sutarties laisvės principas	22
2.2. Favor contractus principas	24
2.3. Sutarties nutraukimas kaip teisių gynimo būdas	26
3. SUTARTIES NEVYKDYMO SAMPRATA	27
3.1. Esminis sutarties pažeidimas ir esminis sutarties nevykdymas	27
3.2. Esminio sutarties nevykdymo nustatymo kriterijai	29
3.2.1. PECL kriterijai.....	30
3.2.2. DCFR kriterijai	32
3.3. Neesminio sutarties nevykdymo sąvoka ir esminio sutarties nevykdymo sąvokų atribojimas	33
4. SUTARTIES NUTRAUKIMAS DĖL ESMINIO JOS NEVYKDYMO EUROPOS ŠVELNIOJOJE TEISĖJE	34
4.1. Visiškas sutarties nevykdymas.....	35
4.2. Termino praleidimas	35
4.3. Netinkamas vykdymas	36
4.4. Sutarties nutraukimo tvarka esminio jos nevykdymo atveju	36
4.5. PECL ir DCFR Lyginamoji analizė esminio sutarties nevykdymo kontekste	38

IŠVADOS.....	46
LITERATŪROS SARAŠAS.....	48
SANTRAUKA	55
SUMMARY	56

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

DCFR – Bendros principų sistemos metmenys (*angl. Draft Common Frame of Reference*)

ES – Europos Sąjunga

LR CK – Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas

PECL – Europos sutarčių teisės principai (*angl. Principles of European contract law*)

IVADAS

Europos Sąjunga (*toliau - ES*) dažniausiai įvardijama kaip akivaizdžiausias ir labiausiai išsivystęs regioninės integracijos pavyzdys. Tarp teisės mokslininkų ilgai diskutuotas teisės vaidmuo integracijos procese. Mokslininkai taip pat stengėsi skirti ES teisę ir tarptautinę teisę, pasitelkdami ankstyvąją Europos Teisingumo Teismo jurisprudenciją,¹ kurioje atskleidžiama, jog ES teisė nustatydamą įsipareigojimus ir suteikdamą teises tiek asmenims, tiek valstybėms narėms įtvirtina vieningą teisės sistemą, atskirtą nuo tarptautinės teisės. Remiantis teisės viršenybės (*angl. primacy*) ir tiesioginio efekto (*angl. direct effect*) principais buvo suteiktas pagrindas Europos konstitucionalizmui. Europos Bendrijos sutartys įgavo tokį vaidmenį, kokį nacionalinėje valstybėje užima konstitucija.² Vėliau, konstitucionalizmo idėja perėjo ir į Europos teismų praktiką.

Tačiau, kaip teigia L. Meyer, „globalizacijos fenomenas iškelia klausimą aktualų įstatymų leidėjams, kaip kurti naujas teisės nuostatas ir tobulinti jau egzistuojančias normas siekiant užtikrinti tarptautinę prekybą, kuri tampa vis svarbesne tiek fiziniam asmenims, tiek ir tarptautinėms bendrovėms?“³. Tarptautinio verslo plėtra, pasaulinio masto prekyba internetu bei sienas peržengiantis gyvenimo būdas pralenkia teisės normas, reguliuojančias tarptautinę prekybą. Taigi, tarptautinė prekyba negali būti įsivaizduojama be lankstesnės tarptautinės teisės.⁴ Dėl šios priežasties, siekių ir būdų žengti į tarptautinį lygmenį įvairiose teisės šakose vis daugėja. Vieni iš tokių harmonizavimo pavyzdžių, t.y. vienodinimo, - Europos sutarčių teisės principai (*angl. Principles of European Contract Law*) (*toliau – PECL*) ir Bendrosios pagrindų sistemos projektas (*angl. Draft Common Frame of Reference*) (*toliau DCFR*), kurių kontekste šiame darbe ir bus analizuojamas vienas kebliausių tarptautinės privatinės teisės institutų – sutarties nutraukimas dėl esminio jos pažeidimo.

Temos aktualumas ir naujumas. Vienašalis sutarties nutraukimas esant esminiam pažeidimui sutarčių teisėje - itin komplikotas institutas. Šis institutas yra įtvirtintas dar 1980 m. Jungtinių Tautų konvencijoje dėl tarptautinių prekių pirkimo – pardavimo sutarčių, kaip esminis sutarties pažeidimas, o taip pat Europos švelniojoje teisėje: PECL bei DCFR, kaip esminis

¹ Case 26/62, Van Gend en Loos / Administratie der Belastingen [1963] ECR 1 ; Case 6/64, Costa v Enel [1964] ECR 1195.

² Case 294/83, Les Verts / Parliament [1986] ECR 1339

³ Meyer Lars, *Soft law for Solid Contracts? A comparative analysis of the value the UNIDROIT principles of international commercial contracts and the principles of European contract law to the process of contract law harmoniation*, Denver Journal of International Law and Policy, Spring 2006, 119 p.

⁴ *Ibid*, 119

nevykdymas. Pats šio darbo pavadinimas sufleruoja tai, jog tyrime remiamasi Europos švelniosios teisės instrumentais (PECL ir DCFR), kurie yra sutarčių teisės vienodinimo rezultatas. Literatūros Europos švelniosios teisės (įskaitant akademinį projektą) tema egzistuoja pakankamai, o apžvelgti visus šiuos šaltinius neužtektų šio darbo rėmų ar net atskiros knygos. Dėl šios priežasties darbe sutarties nutraukimo dėl esminio sutarties nevykdymo institutas analizuojamas PECL ir DCFR rėmuose. Tokį pasirinkimą lemia faktas, jog PECL ir DCFR turi reikšmingą vaidmenį, kuriant Europos privatinę teisę (turint omenyje tai, kad šiais instrumentais remiasi Europos Sąjungos institucijos kuriant bendrąją privatinę teisę.⁵ Europos Sąjungos Nors šie teisės šaltiniai ir nėra privalomojo pobūdžio, o kartais kritikų net nelaikomi teise, tačiau paradoksalu, jog jų reikšmė tarptautiniams santykiams ir teisei yra nenuginčijama.⁶ Kaip esminį šių teisės šaltinių bruožą galima įvardyti tai, jog juose buvo atsiribota nuo gilių bendrosios teisės ir civilinės teisės tradicijų, o privalomų sutarties elementų reglamentavimas juose minimalus.

Nors sutarties nutraukimo dėl esminio jos pažeidimo institutas buvo analizuotas pavieniuose teisės darbuose, tačiau išsamios ir nuoseklios analizės, kai nagrinėjami PECL ir DCFR, vis dėlto pasigendama. Lietuvių teisės mokslininkų darbuose sutinkama Europos švelniosios teisės analizė, taip pat ir esminio ir neesminio sutarties pažeidimo nutraukiant sutartį nagrinėjimas, tačiau nuosekliai išanalizuoto Europos švelniosios teisės instrumentų įtakos ir nustatytų kriterijų esant esminiam sutarties nevykdymo (pažeidimui) vis dar trūksta. Taigi, šio magistro baigiamojo darbo aktualumas ir naujumas taip pat siejamas su užduotimi įvertinti vienašalį sutarties nutraukimą, kaip teisių gynimo būdą, esant esminiam sutarties pažeidimui.

Modernėjant ir besivystant ekonomikai, sutartys tampa vis aktualesnėmis reguliuojant tarpusavio santykius ekonominiame ir komerciniame bendradarbiavime. Glaudesnis šalių bendradarbiavimas, universalios ir regioninės prekybos integracija didina sutarčių reikšmę (vienas iš pavyzdžių - progresinis tarptautinės investicijų teisės dvišalių susitarimų skaičiaus augimas)⁷. Tai lemia ir visuotinių teisės (švelniosios teisės) instrumentų vienodinimo reikšmę, kuri analizuojama šiame darbe.

Mokslinė problema. Sutarties nutraukimas esminio nevykdymo (pažeidimo) atveju kelia tiek teorinio, tiek praktinio pobūdžio sunkumų. Remiantis Europos švelniosios teisės instrumentų nuostatomis, sutarties šalis, kurios manymu kita šalis įvykdė esminį sutarties

⁵ Gutman Kathleen, *The Constitutional Foundations of European Contract Law – A Comparative Analysis*, Oxford University Press, 2014, 159.

⁶ Harris, D. J., *Cases and Materials on International Law*, 6th edition, London: Sweet & Maxwell, 2004; 62 p.

⁷ United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), *UNCTAD Global Investment Trends Monitor Nr. 23*, [žiūrėta 2016 spalio 17d.]. Prieiga per internetą : <<https://www.iisd.org/itn/2016/05/16/resources-and-events-19/>>.

pažeidimą gali nutraukti šią sutartį. Žinoma, tai palieka kitai šaliai teisę kreiptis į teismą siekiant įrodyti, kad sutartis negalėjo būti nutraukta vienašališkai, nes nevykdymas (pažeidimas) nėra esminis. Čia ir kyla keblumai – pavyzdžiui, nustatant, koks nevykdymas (pažeidimas) gali būti laikytinas esminiu. Vienašalio sutarties nutraukimo teisiniai klausimai vieni problematiškiausių sutarčių teisėje, visų pirma, dėl pačio esminio sutarties pažeidimo fakto nustatymo, antra, dėl sutarties nutraukimo tvarkos prievolinių santykių praktikoje, kuri sudaro keblumų abiemis sutarties šalims, t.y. tiek nukentėjusiajai (kuri nutraukia sutartį), tiek ir sutartį pažeidusiai šaliai. Šiems probleminiams aspektams prielaidas rasti suteikia pagrindinių sutarčių teisės principų (pavyzdžiui, *favor contractus*, *pacta sunt servanta*) kolizija. Iš to seka, jog tokiose situacijose, kai kyla klausimas dėl esminio sutarties nevykdymo (pažeidimo) fakto nustatymas gali būti itin sudėtingas.

Atitinkamų situacijų sprendimą palengvintų sutarties nutraukimo dėl esminio jos nevykdymo, kaip instituto, taikymų kriterijų analizavimas ir įvertinimas. Tinkamas instituto taikymas leistų sutarties šalims apginti savo pažeistas teises priimtinausiu būdu neretai išvengiant ginčų nagrinėjimo teisme. Taigi, šio instituto taikymas visa apimtimi gali būti itin veiksminga priemonė siekiant apsaugoti pažeistas sutarties šalies teises. Kita vertus, netinkamas instituto taikymas (kuriam prielaidas veikti gali suteikti neteisingas jo interpretavimas) gali sukelti neigiamų padarinių. Akivaizdu, jog šio instituto taikymas praktikoje iššaukia ginčus tarp sutarties šalių, o tai leidžia manyti, jog teisinis šio instituto reglamentavimas ir taikymas kelia prieštaravimų.

Darbo tikslas. Šio magistro darbo tikslas dvipakopis. Pirmiausia, darbe siekiama išskirti ES sutarčių teisės normas aktualias šio darbo kontekste, kurios priskirtinos Europos švelniajai teisei. Formuluojuot nuoseklų švelniosios teisės apibrėžimą atskiriama švelnioji ir kietoji teisė. Siekiama įvertinti sutarties nutraukimo institutą švelniosios teisės kontekste, todėl darbo tyrimo laukas - ES lygmuo, nedetalizuojant šalių narių vidaus teisės ar tarptautinės teisės nuostatų. Antra, sistemingai ir nuosekliai analizuojant sutarčių teisės nutraukimo nuostatas ir brėžti takoskyrą tarp esminio sutarties ir neesminio nevykdymo (pažeidimo), apibrėžti sutarties dėl esminio nevykdymo nutraukimo pagrindus ir kriterijus, nukentėjusios šalies teises ir teisių gynimo būdus esant esminiam sutarties nevykdymui (pažeidimui). Temos aktualumas lemia šio darbo tikslas – pateikti nuodugnią sutarties nutraukimo dėl esminio pažeidimo pagrindiniuose Europos švelniosios teisės šaltiniuose (PECL ir DCFR) analizę, kurioje atsispindi kertiniai šio instituto probleminiai aspektai.

Darbo uždaviniai, kurie pasitelkti įgyvendinant šio darbo tikslą:

- Remiantis mokslinės literatūros ir Europos švelniosios teisės šaltinių analize atskleisti esminio sutarties nevykdymo sampratą bei jos genezę.
- Įvertinti *favor contractus* principo, sutarties laisvės principų ir sutarties nutraukimo esant esminiam pažeidimui instituto sąlyčio taškus (koliziją).
- Atriboti sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties nevykdymo nuo neesminio sutarties nevykdymo, bei identifikuoti ir apibrėžti esminio sutarties pažeidimo kriterijus.
- Apibrėžti sutarties nutraukimo, esant esminiam nevykdymui, tvarką PECL ir DCFR.
- Atskleisti pagrindinius sutarties nutraukimo dėl esminio nevykdymo probleminius aspektus.

Darbo objektas. Europos švelniosios teisės šaltiniuose (PECL ir DCFR) įtvirtintas esminis sutarties nevykdymo (pažeidimo) institutas, sukeliantis civilines teises pasekmes, sutarties nutraukimą.

Tyrimo metodai. Darbe remiamasi lyginamuoju, analizės, apibendrinimo, loginiu, dokumentų analizės metodais.

Loginis metodas atskleidžia mokslinio tyrimo tikslus, aiškinantis teisės normų turinį bei formuluojant išvadas.

Lyginamasis, analizės apibendrinimo metodas. Pasitelkiamas lyginant sutarties nutraukimo esant esminiam sutarties nevykdymui įtvirtinimą ES švelniosios teisės šaltiniuose, taip pat analizuojant esminio ir neesminio sutarties nevykdymo sąvokų atskyrimą bei tokio atskyrimo reikšmę.

Sisteminės analizės metodas. Taikomas analizuojant atskiras nuostatas, reglamentuojančias sutarties nutraukimą, esminio nevykdymo atveju.

Dokumentų analizės metodas. Aktualių Europos švelniosios teisės (PECL ir DCFR) šaltinių analizė.

Darbo originalumas. Aptariant darbo originalumą Lietuvos kontekste, reikia pasakyti, kad itin nuosekli yra Rolando Balčikonio monografija „*Sutarčių vykdymo teisinės problemos: esminis sutarties pažeidimas*“ Vis dėlto, ši monografija yra išleista 2004 metais, todėl akivaizdu, jog itin reikalingas temos atnaujinimas ir naujas žvilgsnis į ją. Taip pat šioje monografijoje sutarties nutraukimo institutas dėl esminio nevykdymo analizuojamas ganėtinai plačiai bei neišskiriama Europos švelnioji teisė bei jos instrumentai, kaip analizuojamo instituto pagrindas.

Nors pastaraisiais metais Lietuvos teisės mokslininkų ir studentų esminis sutarties pažeidimas, nutraukimo pagrindai, esminio ir neesminio sutarties pažeidimo atskyrimas iš tiesų buvo analizuotas tam tikrais pjūviais, tačiau Europos švelniosios teisės kontekstas nebuvo atskirai

išskirtas, o ir esminio sutarties nevykdymo genezė detaliau nėra nagrinėta. Šiame darbe analizuojamas sutarties nutraukimas dėl esminio jos nevykdymo, kaip teisių gynimo būdas, kuris yra numatytas Europos švelniojoje teisėje – DCFR ir PECL, o tai reiškia, jog tai reikšmingas skirtumas, kuris atskleidžia šio darbo svarbą ir išskirtinumą.

Kalbant apie užsienio teisės mokslininkus, šiame darbe svarbiausi - R. Koch, M. J. Bonnel, O. Lando, C. Bar. Šių mokslininkų darbai buvo tarsi atspirties taškas, kuris leido ieškoti naujų nišų analizuojant sutarties nutraukimo dėl esminio jos nevykdymo institutą: pavyzdžiui, kaip atskirti esminį sutarties nevykdymą nuo neesminio ir kokios yra esminio sutarties nevykdymo ribos Europos švelniosios teisės instrumentuose. Darbe taip pat pasitelkti oficialūs DCFR ir PECL principų komentarai, kurie leidžia detaliai analizuoti šių instrumentų nuostatas.

Svarbiausi šaltiniai. Šiame darbe galime išskirti kelis pagrindinius šaltinių blokus – Europos švelniosios teisės šaltinius ir specialiąją literatūrą, kurie padeda atskleisti ir įgyvendinti tyrimo tikslą ir uždavinius. Kalbant apie Lietuvos atvejį ir kitų Europos valstybių praktiką svarbu tai, jog švelniosios teisės instrumentų taikymas bei aiškinimas reikalingas siekiant tinkamai taikyti nacionalinius teisės aktus, kurie ne tik atskleistų įstatymų leidėjo intenciją, bet taip ir atspindėtų aktualius visuomenės procesus.⁸ Dėl šios priežasties, visų pirma, darbe remtasi **Europos švelniąja teise ir jos pagrindiniais aktualiais šaltiniais:**

- ✓ PECL Europos sutarčių teisės principai;
- ✓ DCFR Bendrosios principų sistemos metmenys.

Analizuojant švelniosios teisės ir kietosios teisės dichomatiją bei atskleidžiant švelniosios teisės instituto apibrėžimą pasitelkti A. T. Guzman ir Timothy L. Meyer, Gregory C. Shaffer ir Mark A. Pollack bei D. Shelton darbai.

Esminio pažeidimo (nevykdymo) sampratos analizei pasitelkti šių autorių darbai: G. Samuel, I. Brown, A. Chandler, C. Elliot ir F. Quin darbai. O vieni iš svarbiausių darbų, kuriais šiame darbe buvo remtasi buvo M. J. Bonell, L. Graffi, F. Emmert, R. Koch, O. Land darbai.

Europos švelniosios teisės ryšį ir įtaką Lietuvos teisėje įtvirtintam esminio sutarties pažeidimo (nevykdymo) institutą analizavo civilinės teisės mokslininkai S. Drazdauskas, V. Mikelėnas, R. Balčikonis, L. Didžiulis, P. Zapolskis.

Darbo struktūra. Šį magistro darbą sudaro įvadas ir keturios pagrindinės dalys bei išvados ir pasiūlymai. Pirmoje darbo dalyje nagrinėjama švelniosios teisės samprata Europos švelniosios teisės šaltinių kontekste, jų genezė bei santykis su sutarties reglamentavimu, ypač sutarties pažeidimo institutu. Antroje darbo dalyje nagrinėjami sutarties nutraukimo bendrieji

⁸ Ambrašenė, D., et al. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, p. 19.

pagrindai, tvarka, atskleidžiami bendrieji sutarčių principai: *favor contractus* principas bei sutarčių laisvės principas. Trečioje dalyje nagrinėjama sutarties pažeidimo samprata, atskleidžiamos tiek esminio, tiek neesminio nevykdymo sąvokos, bei siekiama, jas atriboti, nustatyti sutarties pažeidimo kriterijus. Ketvirtoje darbo dalyje nagrinėjamas pats sutarties nutraukimo dėl esminio pažeidimo tvarka ir pagrindiniai atvejai, pateikiama PECL ir DCFR lyginamoje analizė sutarties nutraukimo dėl esminio pažeidimo instituto rėmuose, išskiriant kertinius panašumus, skirtumus bei problematiką. Detaliai nagrinėjamos ir apibrėžiamos nukentėjusios šalies teisės ir šių teisių įgyvendinimo ribos. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, naudotos literatūros sąrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

1. Švelnioji teisė

Globalizacijos procesai lemia, jog daugėja teisinių ginčų, kuriuose sutinkamas užsienio elementas, kai tradicinis įstatymas nėra pajėgus išspręsti kylančių problemų, tuomet kaip alternatyva pasitelkiama švelnioji teisė. Kaip sako Richard Rawlings „švelnioji teisė niekada nemiršta“ (*angl. soft law never dies*)⁹. To paties pavadinimo darbe R. Rawlings teigia, jog teisininkai turėtų rimtai vertinti švelniąją teisę (nenuvertinant jos reikšmės dėl, pavyzdžiui, neprivalomojo pobūdžio).¹⁰

Švelniosios teisės samprata gana plačiai apima įvairios prigimties funkcijas ir instrumentus, o tai iš dalies lemia kategorijos apibrėžimo fragmentiškumą.¹¹ Švelnioji teisė nėra aiškiai ir vienareikšmiškai apibrėžta kategorija. Švelnioji teisė sukurta doktrinoje, o tai reiškia, kad ji nėra kildinama iš pozityviosios teisės. Tarptautinio Teisingumo Teismo Statuto 38 (1) straipsnis, apibrėžiantis tarptautinės teisės šaltinius, švelniosios teisės tiesiogiai neįvardija kaip vieno iš šaltinių.¹² Taip pat Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 288 straipsnis neišskiria švelniosios teisės kaip vieno iš antrinės teisės tipo.¹³ Nors švelnioji teisė kritikuojama kaip klaidinanti kategorija, kuri veikia „ištrina“ ribas tarp politikos ir teisės normų, o ne aiškina teisės prigimtį ir poveikį, tačiau, ši kategorija gali būti naudinga Europos teisei sistemai suteikiant platesnį socialinį ir politinį kontekstą. Nors švelnioji teisė yra dažnai vartojama sąvoka, tačiau teisės moksle vis dar nėra bendro sutarimo, dėl šios kategorijos (turinio) apibrėžimo. Siekiant apibrėžti švelniąją teisę Europos Sąjungos kontekste, svarbu nustatyti, kur prasideda ir kur baigiasi jos ribos.

Andrew T. Guzman ir Timothy L. Meyer knygoje „Tarptautinė švelnioji teisė“ švelniąją teisę apibūdina kaip: „neįpareigojančias taisykles ar priemones, kurios aiškina ar paveikia mūsų supratimą apie privalomas teises taisykles ar sukuria lūkesčius ateities elgesiui. Šis apibūdinimas išsaugo doktrininį skirtumą tarp privalomų ir neprivalomų normų bei įvardija takoskyrą tarp kvaziteisinių ir grynai politinių taisyklių.“¹⁴ Tačiau, čia pat A. T. Guzman ir Timothy L. Meyer polemizuoja klausdami „kodėl šiandien švelnioji teisė apskritai turėtų būti

⁹ Rawlings Richard, *Soft Law Never Dies*, Feldman and Elliott (eds.), The Cambridge Companion to Public Law (Cambridge University Press, 2015 215-235.

¹⁰ *Ibid* 233-234.

¹¹ Gumbis, J. „Minkštas“ įstatymas kaip pirminis teisės dokumentas, *Teisė*, 2003, Nr. 46, p. 52-53.

¹² Tarptautinio Teisingumo Teismo Statutas, 38 straipsnis <<http://www.icj-cij.org/documents/?p1=4&p2=2>> [prieiga per internetą].

¹³ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija, 288 straipsnis, <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>> [prieiga per internetą]

¹⁴ Guzman A.T., Meyer, T.L.. *International soft law*, Spring, 2010: Volume 2, Number 1 - Journal of Legal Analysis [žiūrėta 2016 spalio 11 d.], Prieiga per internetą:

<http://editorialexpress.com/cgi-bin/conference/download.cgi?db_name=ALEA2010&paper_id=168>

pasitelkiama nagrinėjant šiuolaikinę teisę?¹⁵ Na, o D. Shelton atsako ir švelniąją teisę apibūdina kaip „teisiškai neįpareigojančios priemonės, kurios yra naudojamos dėl daugelio priežasčių. Pavyzdžiui, šalies įsipareigojimams sutvirtinti, dar kartą patvirtinti tarptautines normas ir sukurti teisinį pagrindą sutartims, kurios atsiras ateityje.“¹⁶

Analizuojant švelniosios teisės paskirtį, reikšminga pažymėti, jog „švelnioji teisė yra patogus instrumentas siekiant konsensuso, nes kietoji teisė pati savaime netiesiogiai užkerta kelią deryboms“¹⁷. Taip pat švelnioji teisė padeda išvengti nelanksčių įsipareigojimų, kai iš karto neketinama įvesti griežto ir bekompromisio įpareigojimo, tačiau siekiama parodyti, kokia praktika yra geriausia tam tikru klausimu, o kas ateityje gali tapti imperatyviu reikalavimu. Taigi, švelnioji teisė suteikia galimybes išreikšti ateities valią, tačiau tuo pačiu metu radikaliai nekeičiant vyraujančių teisės normų. Vis dėlto, nors švelnioji teisė yra priimama greičiau, tačiau jos poveikis yra pasiekiamas per ilgesnį laikotarpį, nei kietosios teisės instrumentų.¹⁸

Doktrinoje švelnioji teisė apibrėžiama kaip nesaistantys teisiniai principai – teisiniai instrumentai. Tokie instrumentai taikomi tik tuo atveju, kai šalys dėl to sutinka savanoriškai. Detalizuojant, išreiškus valią atitinkamiems teisiniams santykiams taikyti atitinkamas normas arba kaip bendrosios taisyklės, kurios nėra pozityvioji teisė ir nėra teisiškai privalomos. Taigi, „švelnioji teisė apima įvairias ekspertų nuomones, išvadas, rekomendacijas, deklaracijas, papročius, konvencijas, džentelmenų susitarimus, ketinimų protokolus, elgesio kodeksus ar įvairių nevalstybinių organizacijų įstatus (statutus)“¹⁹.

Nors doktrinoje griežtai vieningo švelniosios teisės sampratos apibrėžimo ir nėra, tačiau galima išskirti šiuos švelniosios teisės bruožus: neprivalomumą, lankstumą siekiant ilgalaikių ir kompleksinių tikslų ir tuo pačiu esant alternatyva kietajai teisei. Europos teisės kontekste, kaip švelniosios teisės pavyzdžius galima išskirti Europos Sąjungos priimtus elgesio kodeksus ir gaires, kitų tarptautinių organizacijų priimtus veiksmų planus. Remiantis anksčiau paminėtais aspektais, darbe analizuojami PECL ir DCFR, kaip sutarčių teisės šaltiniai, priskirtini švelniajai teisei. Šie instrumentai priskirtini švelniajai teisei, visų pirma, nes yra sukurti kaip nevyriausybinės iniciatyvos, o tai iš dalies lemia ir jų rekomendacinį pobūdį. Tai reiškia, kad valstybės gali laisvai rinktis jų taikymą, o sankcijos už pasirinkimą jų netaikyti paprasčiausiai

¹⁵ *Ibid*, 175p.

¹⁶ Shelton, D., *Commitment and compliance: what role for international soft law?*, 1999. [žiūrėta 2016 spalio 11d.], Prieiga per internetą : <<http://carnegieendowment.org/1999/11/22/commitment-and-compliance-what-role-for-international-soft-law/kl8>>

¹⁷ Gumbis, J. „Minkštas“ įstatymas kaip pirminis teisės dokumentas. *Teisė*, 2003, Nr. 46, p. 52-53 p.

¹⁸ Čiočys, R., *Bendrovių valdymo reglamentavimo Lietuvoje problemos.*, Daktaro disertacija, Vilnius, 2013, 33 p.

¹⁹ Vaičiaitis, V. A., *Teisės normatyvumas ir Konstitucinio Teismo kompetencija*, *Teisė* Nr. 85, 2012, 63 p.

neegzistuoja. Vis dėlto, pasirinkus jų taikymą valstybė turi atsižvelgti tiek į užsienio valstybių teisės taikymo praktiką, tiek ir į nacionalinę valstybės praktiką.

1.1. Kuo svarbus švelniosios ir kietosios teisės atskyrimas?

Kenneth W. Abbott, Robert O. Keohane, Andrew Moravcsik, Anne-Marie Slaughter ir Duncan Snidal savo darbe „Įteisavimo koncepcija“ (angl. „The Concept of Legalization“) teisės normą apibūdino, kaip susidedančią iš: prievolės, tikslumo ir delegavimo (angl. obligation, precision ir delegation)²⁰. Prievolė reiškia, jog norma susideda iš nurodymo veikti specialiu būdu, ar susilaikymo nuo specifinio nurodymo veikti, tikslumas susijęs su prievolės turiniu, delegavimas siejamas su teise įgyvendinti, aiškinti ir taikyti taisykles bei spręsti ginčus.²¹ K. Abbott, R. Keohane, A. Moravcsik, A. Slaughter ir D. Snidal teigia, jog jei trūksta nors vieno iš minėtų elementų, reiškia, jog norma bus teisinė, tačiau nebus priskirtina kietajai teisei. Tokia formulė argumentuojama teigiant, jog švelnioji teisė neapima kelių elementų tarpusavyje, kurie dažniausiai suprantami kaip kietoji teisė.²²

Lyginant kietąją teisę ir švelniąją teisę, reikia pasakyti, jog pirmoji apima teisiškai įpareigojančias priemones ir įstatymus ir priešingai nei švelnioji teisė, teisiškai įpareigoja šalis, valstybę ir tarptautinius asmenis atlikti tam tikrus veiksmus. Analizuojant švelniosios ir kietosios teisės dichomatiją, pastebima, jog dažniausiai mokslininkai atskiria remdamiesi privalomumo/neprivalomumo kategorija. Pavyzdžiui, Gregory C. Shaffer ir Mark A. Pollack savo darbe švelniąją teisę apibūdina: „tik kaip likutinę kategoriją: švelniosios teisės sritis prasideda tuomet, kai teisinė struktūra susilpnėja viename ar daugiau įsipareigojimų“²³. Vis dėlto, kaip pabrėžia M. A. Pollack ir G. C. Shaffer atskyrimas yra kur kas keblesnis ir komplikuočiau nei gali pasirodyti iš pradžių.²⁴

Remiantis Kenneth W. Abbott, Robert O. Keohane, Andrew Moravcsik, Anne-Marie Slaughter ir Duncan Snidal pateikiamu švelniosios teisės apibrėžimu, šiame darbe švelnioji teisė nuo kietosios teisės atskiriama pasitelkiant du esminius kriterijus: prievolę ir jos įgyvendinimą. Analizuojant prievolę, kaip kriterijų, reikia pasakyti, jog du pagrindiniai elementai, kurie suteikia pagrindą prievolei yra jos šaltinis ir turinys. Tai reiškia, jog kai prievolė yra priskirtina kietajai

²⁰Abbott Kenneth W., Robert O. Keohane, Andrew Moravcsik, Anne-Marie Slaughter, and Duncan Snidal, *The Concept of Legalization*, International Organization 54, 3, Summer 2000, 2000 The IO Foundation and the Massachusetts Institute of Technology 17-18pslp..

²¹ *Ibid*, 17-18

²² *Ibid*, 17-18

²³ Pollack, M.A., G.C. Shaffer, *Hard vs. soft law: alternatives, complements, and antagonists in international governance* [žiūrėta 2016 spalio 11d.], Prieiga per internetą: <http://www.minnesotalawreview.org/wp-content/uploads/2011/08/ShafferPollack_MLR.pdf>

²⁴ *Ibid*

teisei, tiek jos šaltinis, tiek turinys yra „kietas“.²⁵ Taigi, prievolė ir jos įgyvendinimas leidžia konstruoti švelniąją teisę kaip vientisą normų kategoriją. Atsižvelgiant į šio darbo tyrimo rėmus, aktualios PECL ir DCFR nuostatos, reglamentuojančios sutarties nutraukimą esant esminiam nevykdymui ir šių nuostatų įgyvendinimą.

1.2. Švelnioji teisė ir ne teisė

Švelniosios teisės normos ir neteisinės normos gali būti atskiriamos remiantis tais pačiais kriterijais, kaip ir atskiriant kietąją teisę ir švelniąją teisę.²⁶ Tai reiškia, kad norma yra laikytina teisės norma, kai esama tam tikro prievolės ir/arba jos įgyvendinimo mechanizmo. Kalbant apie prievolę, normos šaltinis ir turinys padeda atskirti švelniosios teisės normas nuo neteisinių normų (pavyzdžiui, atribojant švelniąją teisę nuo religinių normų arba moralės nuostatų). Vis dėlto, švelniosios teisės normos neretai gali atrodyti kaip kietosios teisės normos, nes jos yra kvaziteisinės (angl. *quasi-legal*), kadangi forma primena kietąją teisę. Švelniosios teisės normos turinys turi „interpretuoti ar informuoti mūsų supratimą apie teisiškai privalomas taisykles arba pristatyti pagrįstus lūkesčius, kurių tikimasi iš sutarties nuostatų“.²⁷

Taigi, neteisinės normos ir švelniosios teisės normos, gali būti atskiriamos pagal pastarųjų normų funkcijas. Šios funkcijos:

- papildo kietąją teisę, pateikdamos papildomą aiškinančią informaciją;
- daro įtaką teisės subjektams (panašiai kaip ir kietosios teisės normos), tačiau be teisinės prievartos (angl. *resorting to judicial coercion*).

Taigi, paprasčiausias būdas įvardyti, kas yra neteisinės normos, apibrėžti, jog normos yra neteisinės tada, kai jos negali būti suprantamos kaip švelniosios teisės normos. Tai reiškia, kai norma netenkina anksčiau minėtų funkcijų (normos aiškinimo ir poveikio teisės subjektams per organizacinius mechanizmus), reiškia jog ji neatitinka švelniosios teisės kriterijų ir nėra laikoma švelniąja teise. Žinoma, pagrindinis iššūkis įvertinti šiuos kriterijus nuosekliai ir nuodugniai. Režiumuojant, teisės normų skirstymas tik į kietosios teisės ir ne teisės normas nėra vienintelis ir absoliutus, kadangi tokiu atveju užribyje lieka, pavyzdžiui, paprotinės normos, o tai gali iškreipti detalesnę atitinkamo sutarčių teisės instituto analizę.

²⁵ D'Aspremont J., *Non-State Actors in International Law: a Scholarly Invention?*, FWO Seminar – Non-State Actors in International Law – Leuven 26-28 March 2009.

²⁶ Finnemore M., *Are Legal Norms Distinctive?*, (2000) 32 *Journal of International Law & Politics* 3: 699–705;.

²⁷ Finnemore M. and Stephen Toope 'Alternatives to "Legalization": Richer Views of Law and Politics', (2001) 55 *International Organization* 3: 743–758.

1.3.Europos Sąjungos švelniosios teisės instrumentai

Pastarieji du dešimtmečiai Vakarų Europos privatinėje teisėje pasižymėjo tuo, jog suaktyvėjo valstybių nacionalinės teisės harmonizavimo iniciatyvos, kurios sukūrė prielaidas kurti ir taikyti švelniosios teisės instrumentus.²⁸ Kaip jau pastebėta ankstesniuose šio darbo skyriuose, apibendrinti ir pateikti universalų švelniosios teisės apibrėžimą yra gana keblu, visų pirma, dėl to, jog kiekvieno teisės mokslininko pateikiamas apibrėžimas skirtingas (atsižvelgiant į skirtingą kultūrinę ir teisinę patirtį, palaikomas teisės idėjas), antra, dėl skirtingo teisininkų požiūrio į švelniąją teisę ir jos reikšmę šiuolaikinėje teisėje. Neprivalomumas ir tikslas pasiekti konsensusą - vieni svarbiausių švelniausios teisės bruožų.²⁹

Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos deklaracijos ir rezoliucijos, ES priimti elgesio kodeksai ar gairės, tarptautinių organizacijų priimtose rekomendacijos, UNIDROIT principai gali būti laikomi švelniosios teisės instrumentais, tačiau šiame tyrime pasitelkiami šie Europos švelniosios teisės šaltiniai (atsižvelgiant į šio darbo tyrimo rėmus – Europos švelniosios teisės šaltinius, kuriuose įtvirtintas sutarties nutraukimo dėl esminio nevykdymo institutas):

- ✓ *Europos sutarčių teisės principai PECL* - itin svarbus rekomendacinis dokumentas, kuriuo remiasi daugelis Europos valstybių, tokiu būdu vis labiau naikinant skirtumus tarp atskirų šalių sutarčių aiškinimo ir taikymo taisyklių,³⁰
- ✓ *DCFR bendros principų sistemos metmenys* – PECL principus patobulinęs ir inkorporavęs dokumentas, kurio pagrindinis tikslas yra gerinti *acquis* kokybę ir siekti Europos sutarčių teisės derinimo (turint ambiciją tapti Europos Sąjungos Civiliniu kodeksu).³¹

Detalesnė šių šaltinių analizė sutarties pateikiama vėlesniuose šio darbo skyriuose (1.3.1. Europos sutarčių principai ir 1.3.2. Bendros principų sistemos metmenys).

1.3.1. Europos sutarčių teisės principai

Europos sutarčių teisės principų ištakomis galima laikyti 1980 m., įkurtą Europos sutarčių teisės komisiją (kurios pagrindinis tikslas ir buvo parengti Europos sutarčių teisės

²⁸ Ambrasienė, D., *et al.*, 38, p. 7.

²⁹ Shelton, D., *Commitment and compliance: what role for international soft law?*, 1999. [žiūrėta 2016 spalio 11d.], Prieiga per internetą : <<http://carnegieendowment.org/1999/11/22/commitment-and-compliance-what-role-for-international-soft-law/kl8>>

³⁰ *Ibid* p. 13.

³¹ *Ibid*, p. 13.

principus). Apie šią komisiją buvęs jos pirmininkas Ole Lando teigė, jog tai buvo naujas projektas, kurio tikslas buvo kontraversiškas, o dauguma pakviestųjų dirbti buvo skeptiškai nusiteikę ypač dėl neaiškios projekto ateities.³² Pats Europos sutarčių teisės principų kūrimas buvo lydimas nuolatinių diskusijų Europos sutarčių teisės principų komisijoje, kur nuomonės išskirdavo net dėl tokių klausimų - ar straipsnio nuostatos turėtų būti išdėstomos detalios, ar vis dėlto turi būti remiamasi lakoniškumu, paliekant daugiau erdvės interpretacijai.³³

Europos kontekste PECL yra vienas geriausiai žinomų švelniosios teisės pavyzdžių, kilęs iš privačios iniciatyvos.³⁴ Europos sutarčių teisės principuose nurodomos neprivalomos bendros sutarčių taisyklės, jas aiškinant, iliustruojant pavyzdžiais ir komentarais (analogiškai kaip ir UNIDROIT Principuose). Čia taip pat reglamentuojami pagrindiniai sutarčių teisės aspektai: sutarčių sudarymas bei jų galiojimas, aiškinimas, įsipareigojimų nevykdymas ir sutarties pažeidimas, teisių gynimo būdai.³⁵ PECL sudarytas iš 17 skyrių, kuriuose taip pat pateikiama aktuali analogiška valstybių narių teisė.

Kalbant apie PECL tikslus, reikia pasakyti, jog čia buvo iškelti tiek trumpalaikiai, tiek ilgalaikiai tikslai. Kaip ilgalaikis tikslas išskirtas – būti pagrindiniu postūmiu unifikuojant Europos privatinę teisę.³⁶ Prie trumpalaikių tikslų galima išskirti – pateikti pagrindines taisykles sutarties šalims, sukurti ir įgyvendinti sutarčių teisės modelį, taikomą tiek nacionalinėje teisėje, tiek tarptautinėje teisėje.³⁷

PECL buvo itin reikšmingas Europos bendrosios rinkos vystymuisi. Kalbant apie PECL pagrindinius tikslus, geriausiai tai atskleidžiama PECL 1:101 straipsnio 1 d., kur teigiama, jog PECL turėtų būti taikomas, kaip pagrindinės taisyklės Europos privatinėje teisėje.³⁸ Buvęs Europos sutarčių teisės komisijos pirmininkas O. Lando teigia, jog šio straipsnio nuostatas galima suprasti viena vertus, kaip privalomai taikomas visoms valstybėms narėms, kita vertus, kaip švelniąją teisę, kurią įstatymų leidėjai ar teismai gali taikyti, jeigu mano esant reikalinga (kaip ir yra šiandien).³⁹

³² Lando Ole, *How the Principles of European Contract law (PECL) were prepared*, European Journal of Law Reform, Vol. 8, No. 4, 2006, 477.

³³ *Ibid*, 479.

³⁴ Beale Hugh, Bénédicte Fauvarque-Cosson, Jacobien Rutgers, Denis Tallon and Stefan Vogenauer, *Cases, Materials and Text on Contract law*, 2010, 479.

³⁵ Ambrasienė, D., *et al. Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, 13p.

³⁶ Gutman Kathleen, *The Constitutional Foundations of European Contract Law— A Comparative Analysis*, Oxford University Press, 2014, 150.

³⁷ *Ibid*, 150.

³⁸ Beale Hugh, Bénédicte Fauvarque-Cosson, Jacobien Rutgers, Denis Tallon and Stefan Vogenauer, *Cases, Materials and Text on Contract law*, 2010, 5.

³⁹ Lando Ole, *How the Principles of European Contract law (PECL) were prepared*, European Journal of Law Reform, Vol. 8, No. 4, 2006, 479.

PECL - principų rinkinys, kurių siekis pateikti pagrindines Europos Sąjungos sutarčių teisės taisykles, nuostatas. Tokios nuostatos turėtų būti taikomos, kai šalys sutinka jas inkorporuoti į savo sutartis ir jomis vadovautis.⁴⁰ PECL Principai yra taikomi (turinio prasme):

- Europos vidaus sutartims ir sutartims, kurios laikomas Europos Sąjungos sutartimis su trečiosiomis šalimis.
- Iš esmės visiems Europos lygmens sutartims, pavyzdžiui, sutartims sudaromoms tarp verslo šalių.⁴¹

Analizuojant PECL apimtį (ką reglamentuoja PECL), pirmiausia, reikia pasakyti, jog čia apibrėžiami pagrindiniai sutarčių teisės aspektai. Tai reiškia, jog PECL nuostatos, pavyzdžiui, vartotojų teisių apsaugos klausimų. Vis dėlto, tai nereiškia, jog vartotojų teisės nuostatos yra neįtrauktos, veikia jos nėra detalizuotos.⁴²

Kalbant apie sutarties nevykdymą (pažeidimą), PECL taip pat kaip ir UNIDROIT principai, vartoja sutarties nevykdymo sąvoką, kuri apima tiek visišką sutarties nevykdymą, tiek termino praleidimą, tiek netinkamą sutarties vykdymą.⁴³ Sutarties pažeidimo sąvoka yra siauresnė, ta prasme, jog apima tik atvejus dėl žalos atlyginimo, o PECL kūrėjų tikslas buvo apimti ir tuos atvejus, kai nukentėjusi šalis gali pati nutraukti sutartį ar atsisakyti jos vykdymo.⁴⁴ (Plačiau analizuojama vėlesniame šio darbo skyriuje 3.2. *Esminis sutarties nevykdymas ir esminis sutarties pažeidimas*).

Reziumuojant galima pasakyti, PECL itin reikšmingas Europos Sąjungai, kaip vienetai nubrėžiant pagrindines gaires, kaip Europos Sąjungos privatinė teisė vystosi. Kitaip tariant, PECL atspindi Europos Sąjungos privatinės teisės tendencijas, apibrėžia pagrindinius iššūkius ir siekia pateikti būdus, kaip spręsti išskylančius iššūkius.

1.3.2. Bendros principų sistemos metmenys

DCFR pradžia galima laikyti 2003 m. Europos Komisijos pateiktą veiksmų planą, kur bendra pagrindų sistema suvokiama kaip instrumentas, kurio paskirtis sutarčių teisės

⁴⁰ Chengwei, Liu, *Remedies for Non-performance: Perspectives from CISG, UNIDROIT Principles & PECL*, 2003, [žiūrėta 2016 spalio 1d.], prieiga per internetą: <<http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/chengwei.html>>

⁴¹ The Principles Of European Contract Law , 2002 (Parts I, II, and III), [žiūrėta 2016 spalio 2d.] prieigas per internetą: <<http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/>>.

⁴² Gutman Kathleen, *The Constitutional Foundations of European Contract Law– A Comparative Analysis*, Oxford University Press, 2014, 161.

⁴³ Mikelėnas, V., *Sutarčių teisė : bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*, Vilnius: Justitia, 1996, 506p.

⁴⁴ Lando Ole, *How the Principles of European Contract law (PECL) were prepared*, European Journal of Law Reform, Vol. 8, No. 4, 2006, 483.

vystymasis. 2004 m. Europos Komisija parengė komunikatą dėl Europos sutarčių teisės ir *acquis* peržiūros, siūlydama priimti Bendrosios pagrindų sistemos dokumentą.⁴⁵ 2009 m. DCFR buvo viešai paskelbtas, o jo tikslas – pagerinti *acquis* kokybę ir siekti Europos sutarčių teisės suvienodinimo ir suderinamumo. Bendroji pagrindų sistema buvo kuriama kaip priemonė tobulinti esamus ir kurti naujus Europos Sąjungos teises aktus. Viena iš DCFR paskirčių ir tikslų - padėti teismui aiškinti sutarčių teisę.⁴⁶

Visų pirma, DCFR yra akademinis dokumentas, parengtas grupės teisės mokslininkų. DCFR misija – būti šaltiniu ir pagrindu teisės tyrimui ir mokymui. Na, o už akademinės bendruomenės ribų DCFR gali būti naudojamas kaip įkvėpimas rasti optimalius sprendimus ir modernizuojant privatinę teisę, kadangi jis apima iš esmės sutarčių teisės aspektus. Viena iš reikšmingiausių DCFR misijų išryškinti nacionalinių valstybių teisės skirtumus ir panašumus⁴⁷ bei tapti visoje ES taikomu civilinio kodekso prototipu.

Kalbant apie DCFR struktūrą, tekstas suskirstytas į skirsnius, skyrius, poskyrius ir straipsnius. Be griežto požiūrio į struktūrą, ypatingas dėmesys buvo skirtas terminologijai, renkantis terminus, kurie negalėtų būti suprantami daugiaprasmiškai, o pats tekstas būtų nesunkiai verčiamas išvengiant neteisingų interpretacijų į kitas pagrindines užsienio kalbas.

Lyginant su PECL, DCFR apima platesnę sutarčių sritį, kai tuo tarpu PECL aptaria tik bendrąsias taisykles, susijusias su sutarčių sudarymu, galiojimu, aiškinimu ir pačios sutarties turiniu. DCFR taip pat apima taip vadinamas specialiąsias sutartis ir prievoles, kylančias iš jų.⁴⁸ Beje, DCFR apima ir kitus Europos privatinės teisės aspektus, kaip pavyzdžiui, nesutartines prievoles (pavyzdžiui, nepagrįsto praturtėjimo).⁴⁹

Kalbant apie DCFR turinį, reikia pasakyti, jog DCFR susideda iš principų, apibrėžimų ir taisyklių. Nors DCFR nėra atskiros skyriaus ar dalies, kuri būtų skirta išimtinai svarbiausiems principams, tačiau kaip esminius principus, kuriais paremtas šis teisės instrumentas galima paminėti esminių principus:

⁴⁵ Ambrasienė, D., *et al. Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, 13p.

⁴⁶ *Ibid.*, 13p.

⁴⁷ Titu Maiorescu, *Introduction in DCFR -Draft Common Frame of References Anemari-luliana* OPRITOIU Universit of Bucharest.

⁴⁸ Titu Maiorescu, *Introduction in DCFR -Draft Common Frame of References Anemari-luliana* OPRITOIU Universit of Bucharest.

⁴⁹ *Ibid.*

- *žmogaus teisių apsaugos principą*;⁵⁰ šio principo prioritetas atskleidžiamas DCFR. I-1 :102(2) straipsnyje, kur konstatuojama, jog DCFR nuostatos turi būti interpretuojamos ir taikomos, visų pirma, siekiant užtikrinti žmogaus teisių apsaugą.⁵¹
- *solidarumo ir socialinė atsakomybės*, šis principas nors ir kylantis iš esmės iš viešosios teisės, tačiau DCFR glaudžiai susijęs su deliktine teise bei prievolių teise.⁵²

Be pagrindinių principų taip, galima išskirti ir bendruosius (kuriais remiantis parengtos DCFR nuostatos) principus:

- laisvės principas;
- teisingumo principas;
- saugumo principas;
- efektyvumo principas.⁵³

Nors šie principai ir turi sąlyčio taškų, vis dėlto taip pat jie gali prieštarauti vienas kitam. Lyginant su kitais principais, laisvės principas yra labiau reikšmingas sutartyse, vienašaliuose teisės aktuose ir prievolėse kylančiomis iš jų.⁵⁴ Saugumas, efektyvumas ir teisingumas, nors ir yra svarbūs visose srityse, tačiau nevisose situacijose gali būti traktuotini vienodai.

DCFR atskleidžiama ir kryptis, kuria sekant būtų kuriamos direktyvos, siekiant efektyvesnės sutarčių teisės (panaikinant esminius prieštaravimus tarp valstybių narių teisės sistemų) visoje Europos Sąjungoje. DCFR siekis ne tik įtvirtinti kertinius Europos Sąjungos sutarčių aspektus, bet taip pat pateikti teismų praktiką, kuri galėtų padėti ieškant tinkamiausių sprendimų konkrečiose situacijose.⁵⁵

1.3.3. Sutarties samprata Europos švelniosios teisės instrumentuose

Analizuojant Europos sutarčių teisę harmonizuojančius instrumentus, kyla klausimas, kokia sutarties samprata įtvirtinta šiame tyrime nagrinėjamuose Europos švelniosios teisės instrumentuose (PECL ir DCFR).⁵⁶

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference prieiga per internetą <ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf>

⁵² *Ibid.*

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ Titu Maiorescu, *Introduction in DCFR -Draft Common Frame of References* Anemari-luliana OPRITOIU Universit of Bucharest.

⁵⁶ Ambrasienė, D., et al. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, 38-39

PECL nepateikia sutarties sąvokos, sudarant įspūdį, jog apibrėžimas yra savaime suprantamas.⁵⁷ Vis dėlto, PECL 2:107 straipsnis numato privalomojo pažado be akcepto galimybę.⁵⁸ Reikia pažymėti, jog PECL kaip privalomųjų sutarties elementų neanalizuoja teisinio pagrindo (*causa*) ar sutarties formos.⁵⁹ PECL taip pat numato, jog ir vienašaliai pranešimai apie sutarties nutraukimą, ir sutarties nutraukimas gali iššaukti teises pasekmes.⁶⁰ Lyginant PECL ir DCFR, galima pastebėti bendrąją tendenciją nes ir DCFR, „nesiekia apibrėžti sutarties sampratos, tačiau nustato reikalavimus sutarties sudarymui“⁶¹. Pagal DCFR II – 1-101 1 d. sutartis yra susitarimas, kuriuo siekiama sukurti teisinius privalomus santykius ar pasiekti kitų teisių pasekmių. Sutartis – dvišalis arba daugiašalis juridinis faktas.⁶²

Remiantis DCFR II. – 4.101 straipsnio nuostatomis, sutartis yra laikoma sudaryta be jokio papildomo reikalavimo, jeigu:

- a) siekiama įsipareigoti viena kitos atžvilgiu arba iššaukti kitas teises pasekmes⁶³;
ir
- b) pasiekiamas pakankamas susitarimas.⁶⁴

Svarbu, jog DCFR sutarties samprata apima ir tuos atvejus, kai abi šalys turi priešpriešinius reikalavimus ir teises, ir tuos, kai viena šalis turi prievolės kitos atžvilgiu.⁶⁵ Išskiriami du esminiai elementai, kurie yra būtini sutarties galiojimui – pakankamas susitarimas bei valia sudaryti sutartį.⁶⁶

DCFR pabrėžiama, jog, be valios sudaryti sutartį ir pakankamo susitarimo, sutarties sudarymui nėra keliami daugiau jokių kitų reikalavimų. Net ir formos reikalavimas turi būti aiškiai išreikštas tik išimtiniais atvejais⁶⁷ (čia galime įžvelgti panašumą su PECL, kur sutarties formos reikalavimo apskritai nėra). Nors DCFR nereikalauja abstrakčios naudos (*consideration*) ar teisinio pagrindo (*cause*),⁶⁸ kaip sutarties pagrindinių elementų, tačiau, jų funkcijas, kurios gali

⁵⁷ Beale Hugh, Bénédicte Fauvarque-Cosson, Jacobien Rutgers, Denis Tallon and Stefan Vogenauer, *Cases, Materials and Text on Contract law*, 2010., 41 2010

⁵⁸ Ambrasienė, D., et al. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, 38-39

⁵⁹ Antonioli Luisa, Anna Veneziano *Principles of European Contract Law and Italian Law*, 2005, 93.

⁶⁰ Beale Hugh, Bénédicte Fauvarque-Cosson, Jacobien Rutgers, Denis Tallon and Stefan Vogenauer, *Cases, Materials and Text on Contract law*, 2010,

⁶¹ Ambrasienė, D., et al. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, 38-39

⁶² Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference prieiga per internetą <ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf>

⁶³ Principles, Definitions, and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) Full Edition. Vol 1. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, p. 264

⁶⁴ Ibid, p. 264

⁶⁵ Ambrasienė, D., et al. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, 38-39

⁶⁶ Ambrasienė, D., et al. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, 38-39.

⁶⁷ Ibid, 39.

⁶⁸ Beale Hugh, Bénédicte Fauvarque-Cosson, Jacobien Rutgers, Denis Tallon and Stefan Vogenauer, *Cases, Materials and Text on Contract law*, 2010,

būti suprantamos kaip draudimas verstis vykdyti labai vienpusiškus įsipareigojimus, atlieka kitos DCFR nuostatos.⁶⁹

Apibendrinant, galima pastebėti, jog PECL ir DCFR neapibrėžia sutarties sampratos, neturi atskirų ypatingų reikalavimų pačiai sutarčiai, tačiau sutartis laikoma tuo atveju, jei ja siekiama šalių įsipareigojimo viena kitai, bei pasiekiamas konsensusas. Svarbu ir tai, jog nei PECL, nei DCFR neanalizuoja ir nedetalizuoja teisinio pagrindo (*causa*) kaip privalomo sutarties elemento.

⁶⁹ Ambrasienė, D., et al. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, 39.

2. SUTARTIES NUTRAUKIMO BENDRIEJI PAGRINDAI IR SUTARČIŲ TEISĖS PRINCIPAI

Kiekviena analizė dėl sutarties nutraukimo dėl esminio jos pažeidimo (nevykdymo) legitimumo prasideda nuo bendrųjų privatinės teisės principų įvertinimo. Pirmiausia, remiamasi principu *pacta sunt servanda* (sutarčių reikia laikytis). Tai reiškia, jog sutarties šalys privalo vykdyti prievoles, kurios yra nustatytos sutartyje. Vienai šaliai nevykdant nustatytų sutartinių prievolių, kita šalis turi teisę ginti savo pažeistas teises (sutarties nevykdymas arba netinkamas vykdymas pažeidžia kitos šalies teises). Vienas iš tokių teisių gynimo būdų – sutarties nutraukimas. Žinoma, tokiu atveju privaloma įsitikinti, jog sutarties pažeidimas iš tiesų yra esminis, kitu atveju sutarties nutraukimo pagrindai gali būti nepakankami ir taip gali būti pažeidžiamos kitos šalies teisės.

Taigi, analizuojant sutarties nutraukimo pagrindus šiame skyriuje yra išskiriami trys esminiai momentai: a) sutarties laisvės principo ribos; b) *favor contractus* principas ir jo taikymas; c) sutarties nutraukimas kaip teisių gynimo būdas. Šių aspektų analizė PECL ir DCFR kontekste padeda atskleisti sutarties nutraukimo dėl esminio nevykdymo instituto pagrindinius elementus.

2.1. Sutarties laisvės principas

Kaip teigia G. Šulija, „šiuolaikinė tarptautinė verslo teisė yra grindžiama nuostata, kad sutartiniai šalių santykiai neturėtų būti ribojami, nebent tarp šalių sudaryti susitarimai akivaizdžiai neprotingai suvaržo vieną iš susitariančių šalių“⁷⁰. Vis dėlto, sudėtingiausia įvardinti kriterijus, kuriais remiantis galima būtų nustatyti ar tam tikri šalies veiksmai galėtų būti laikomi kaip varžantys kitą šalį. Akivaizdu, jog sutarties nutraukimo dėl esminio pažeidimo (nevykdymo) analizė, neįmanoma be šalių teisių apimties nustatymo, sutarties nutraukimo sąlygų apibrėžimo, įvardijant kiek plačiai suprantamos sutarčių laisvės principo ribos. Prof. V. Mikelėnas teigia, jog „sutarčių laisvės principas paprastai analizuojamas keturiais aspektais: laisve sudaryti sutartį, laisve atsisakyti sudaryti sutartį, laisve nustatyti sutarties turinį, laisve sudaryti sutartis, kurių įstatymas nenumato, jeigu tokios sutartys neprieštarauja teisei ir moralei“⁷¹. Svarbu tai, jog

⁷⁰ Šulija Gintautas, *Sutarties laisvės principas ir jo taikymo ribos: analizė tarptautinių aviacijos sandorių pavyzdžiu*, Teisės problemos. 2012. Nr. 4 (78).

⁷¹ Mikelėnas, V., *Sutarčių teisė: bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*, Vilnius : Justitia, 1996, 34p.

sudarant sutartis, šalys dalyvauja sutartiniuose santykiuose, siekdamas siekia savų tikslų, į kuriuos atsižvelgiant konstatuoja ir išreiškia savo tikrąją valią.⁷²

Teigiama, jog „sutarties laisvės principas gali būti vertinamas, kaip sutarčių sąžiningumo principo įgyvendinimas.“⁷³ Vis dėlto, sutarties laisvės principas „dažniausiai suprantamas kaip šalių laisvė sudaryti bet kokią sutartį, kuri neprieštarauja teisei ir moralei, ar jos nesudaryti ir laisvai nustatyti sutarties sąlygas.“⁷⁴

Konkrečiai analizuojant PECL pastebima, jog sutarčių laisvės principas yra vienas iš kertinių aspektų. PECL 1:102 straipsnyje įtvirtinti du svarbiausi sutarčių laisvės elementai. Pirmojoje straipsnio dalyje teigiama, jog šalys gali laisvai sudaryti sutartį ir nustatyti jos turinį, remdamosi gera valia ir privalomomis PECL nuostatomis. Antrojoje straipsnio dalyje nustatoma, jog sutarties šalys gali atsisakyti tam tikrų sąlygų įtvirtintų PECL (tačiau neprieštarujančių principams).⁷⁵ Žinoma, PECL sutarties laisvės principas negali būti suprantamas kaip absoliutus ir neturintis apskritai jokių ribų. Net ir čia yra numatytų tam tikrų nuostatų, kurių sutarties šalys turi laikytis.⁷⁶ Tai reiškia, kad sutarčių laisvės negali būti suprantamas, kaip absoliuti teisė.

Tuo tarpu DCFR nėra išskiriama atskiro straipsnio, kuriame būtų detalizuojamas sutarties laisvės principas, tačiau šis principas atsispindi kitose nuostatose. Patys DCFR rengėjai aiškina, jog sutarties laisvė gali būti ribojama siekiant išvengti diskriminacijos, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi.⁷⁷ Kadangi kartais tarp principų gali atsirasti kolizija, svarbu turėti omenyje, jog principai patys savaime negali būti taikomi griežtai neatsižvelgiant į kitas aplinkybes. Taigi, sutarties laisvės principas reiškia, jog sutarties šalys yra laisvos sudaryti sutartį, laisvai renkantis su kuo ji sudaroma ir kokios nuostatos joje numatomos.⁷⁸

Lyginant su Lietuvos teise, Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso 6.156 straipsnyje įtvirtintas sutarties laisvės principas. Šiame straipsnyje įtvirtinta, jog sutarties šalys yra laisvos nustatyti tarpusavio pareigas ir teises. Šalys taip pat gali sudaryti sutartis, kurios nėra numatytos kodekso nuostatų (jei tokia sutartis neprieštarauja įstatymams). Tame pačiame straipsnyje taip pat numatyta, jog jeigu tam tikrų sutarties sąlygų nereglamentuoja nei įstatymai,

⁷² Wilson, S. N. *Freedo Wilson, N.* (1965). Freedom of Contract and Adhesion Contracts. *International and Comparative Law Quarterly*, 14(1), 172-193.

⁷³ Bublienė, D., *Silpnės šalies apsaugos principo įgyvendinimas kontroliuojant nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas*, *Jurisprudencija, Mokslo darbai*, 2007 9(99); 41–47 p.

⁷⁴ Švirinas, D., *Civilinės teisės ir konkurencijos teisės normų sąveika*, *Jurisprudencija*, 2002, t. 28(20); 42–52p.

⁷⁵ The Principles Of European Contract Law , 2002 (Parts I, II, and III), [žiūrėta 2016 spalio 2d.] prieiga per internetą: <<http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/>>.

⁷⁶ Bonell, Michael Joachim, *Unidroit Principles of International Commercial Contracts: Why What How* , 2010.

⁷⁷ Principles, Definitions, and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) Full Edition. Vol 1. Munich: Sellier. European Law Publishers , 2009

⁷⁸ Principles, Definitions, and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) Full Edition. Vol 1. Munich: Sellier. European Law Publishers , 2009

nei šalių susitarimai, tai jas ginčo atveju nustato teismas remdamasis papročiais, teisingumo, protingumo bei sąžiningumo kriterijais, įstatymų ar teisės analogija.⁷⁹

Apibendrinant, sutarties laisvės principas reiškia, jog šalys gali laisvai sudaryti sutartį, nustatydamos jos turinį, taip pat šalys gali atsisakyti tam tikrų sąlygų.

2.2. Favor contractus principas

Kalbant apie Europos švelniosios teisės instrumentus ir *favor contractus* principą, galima pradėti nuo PECL principų, kur ir yra įtvirtintas šis principas. *Favor contractus* principas „reiškia nuostatą, jog nepaisant sunkumų, kurie kyla sudarant ir vykdant sutartį, paprastai šalių interesus ir šiandieninę visuomenės ekonominę sanklodą labiausiai atitinka sutarties išsaugojimas, o ne nutraukimas ar pripažinimas negaliojančia ar nesudaryta.“⁸⁰ Paprastai tariant *favor contractus* principas suprantamas, kaip sutarties išsaugojimo principas.

Svarbu tai, jog *favor contractus* atspindi sutarties šalių tikslą išsaugoti jau sudarytą sandorį, o ne sudaryti naujas sutartis. Kadangi, šio darbo tikslas nėra detali ir išsami šio principo analizė, šiame darbe šio principo svarba pasireiškia tik ieškant sąlyčio taškų su esminio sutarties nevykdymo (pažeidimo) institutu. Dėl šios priežasties pačios svarbiausios nuostatos yra būtent tos, kurios reguliuoja sutarties nutraukimo pagrindus.

Doktrinoje *favor contractus* principas neretai nagrinėjamas analizuojant sutarties nutraukimo institutą. Analizuojant pagrindinius šio principo elementus, galima daryti tris pjūvius, kurie iš esmės ir atleidžia principo turinį, kuris pavaizduotas žemiau pateiktoje lentelėje:

1 lentelė. **Favor contractus principas**

<i>Favor contractus principas</i>	
Institutas	Siekis
Sutarties sudarymo institutas	Kiek įmanoma <i>gerbti šalių valią</i> dėl sutarties sudarymo ir vengti atvejų, kai šalims sutartį sudaryti kliudytų formalūs ar neesminiai dalykai.
Sutarties negaliojimo institutas	Kiek įmanoma <i>apriboti galimybę neigti sudarytos sutarties galiojimą</i> , kai vienai sutarties šaliai tai tampa naudinga.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687> >

⁸⁰ Drazdauskas, S., *Favor contractus principas Lietuvos sutarčių teisėje*, Teisė nr. 64, 2007, 22-34 p.

Sutarties vykdymo institutas

Sutarties išsaugojimo nepaisant sunkumų, galinčių kilti dėl pasikeitusių aplinkybių ar dėl vienos šalies įvykdyto pažeidimo.

Šaltinis: Sudaryta remiantis: Drazdauskas, S., *Favor contractus principas Lietuvos sutarčių teisėje*, Teisė nr. 64, 2007, 22-34 p ir Keller, B., *Favor Contractus Reading the CISG in Favor of Contract*, [žiūrėta 2016 spalio 13d.] prieiga per internetą: <<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/keller1.pdf>>.

Reziumuojant aukščiau pateiktą lentelę galima pasakyti, jog iš tiesų *favor contractus* reiškia, sutarties išsaugojimą,⁸¹ turint tikslą mažinti praktinius atvejus, kuomet vertinamas pats sutarties egzistavimas ir jos galiojimas.

Kalbant apie *favor contractus* principą ir sutarties nutraukimą Europos švelnioje teisėje, galima išskirti teismų vaidmenį nutraukiant sutartį. Remiantis Europos švelniosios teisės šaltiniais ir jų nuostatomis, kurios reglamentuoja sutarties nutraukimo tvarką, teismui yra suteikiama gana plati kompetencija, numatant nutraukimo sąlygas.⁸² Tačiau, pagal *favor contractus* principą teismas turi įvertinti naujas aplinkybes ir priimti sprendimą, kurio pagrindas prievolių, kurios būtų abiemis sutarties šalims lygiavertės ir teisingos, nustatymas siekiant atkurti pusiausvyrą tarp sutarties šalių (angl. contractual equilibrium).⁸³

⁸¹ Drazdauskas, S., *Favor contractus principas Lietuvos sutarčių teisėje*, Teisė nr. 64, 2007, 22-34 p.

⁸² Penadés Javier Plaza, Luz M. Martínez, *European Perspectives on the Common European Sales Law*, Cham, Switzerland, 2015, 160 p.

⁸³ Ibid, 160.

2.3. Sutarties nutraukimas kaip teisių gynimo būdas

Nors sutarčių teisės principas *pacta sunt servanta* byloja, jog sutartinių santykių reikia laikytis, tačiau ne visuomet sutartinės prievolės yra vykdomos tinkamai.⁸⁴ Tai reiškia, jei viena šalis vykdo netinkamai sutarties prievoles, kita šalis patiria nuostolius ir gali ginti savo teises, o sutarties nutraukimas laikomas vienu iš tokių teisių gynimo būdų.⁸⁵ Vis dėlto, čia reikia atkreipti dėmesį ir į „kitą monetos pusę“. Jei kalbame apie sutarties nutraukimą, kaip apie nukentėjusiosios šalies teisių gynimo išraišką, reikia nepamiršti ir kitos sutarties šalies.

Atsižvelgiant į sutarties nevykdymo kvalifikavimą (nustatant ar sutarties nevykdymas suprantamas esminiu arba neesminiu), gali būti nustatomas ir pats tinkamiausias būdas ginti pažeistas teises. Tuomet, kai yra sutarties nevykdymas yra esminis, nukentėjusioji šalis turi pagrįstą pagrindą nutraukti sutartį vienašališkai. Vis dėlto, tokiais atvejais analizuojant pačią situaciją privalu įsitikinti, jog sutarties nevykdymas yra esminis. Kitu atveju, kai sutarties nevykdymas nėra kvalifikuojamas kaip esminis sutarties nevykdymas, o vienašalis sutarties nutraukimas nėra pagrįstas.

Pavyzdžiui, PECL numato, jog esant esminiam nevykdymui nukentėjusioji šalis gali ginti savo teises trimis būdais (turint omenyje, jog būtent esminis nevykdymas išplečia nukentėjusiosios šalies teisių gynimo galimybes⁸⁶):

- Remiantis 8:104 straipsniu, nukentėjusioji šalis gali atsisakyti pavėluoto sutarties įvykdymo;
- Reikalauti adekvataus prievolių įvykdymo, pagal 8:105 straipsnį;
- Nutraukti sutartį, remiantis 9:103; 9:104 ir 9:105 straipsnius.⁸⁷

Vis dėlto, sutarties šalis rinkamasi savo teisių gynimo būdą turėtų atsižvelgti į *favor contractus* principą (turint tikslą sutartį išsaugoti), o taip pat ieškoti optimaliausio sprendimo būdo. Tačiau čia galima įžvelgti tam tikrą problematiką kitos sutarties šalies atžvilgiu, nes PECL ir DCFR pagrindinį dėmesį skiria tik nukentėjusiajai šaliai (kreditoriui), o to pasekoje neatsižvelgiama į abiejų sutarties šalių teises.

⁸⁴ Ambrasienė, D., et al. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, 321 p.

⁸⁵ *Ibid*, 321 p.

⁸⁶ Lando O, *Principles of European Contract Law – Parts I and II Commission on European Contract Law*, Kluwer Law International, 2000, 364.

⁸⁷ *Ibid*, 364.

3. SUTARTIES NEVYKDYMO SAMPRATA

Sutarties nevykdymo instituto genezė padės atskleisti tiek instituto reikšmę šiuolaikinei teisei, tiek ir instituto keliamus siekius. Sutarties pažeidimo sampratos apibrėžimas suteiks galimybę atskleisti pagrindinius probleminius klausimus susijusius su šio instituto reglamentavimu ir įgyvendinimu, t.y. leis atsakyti į klausimą, kada bus laikoma, jog šalis pažeidė sutarties nuostatas.

Esminio sutarties nevykdymo ir pažeidimo sutarties atskyrimas leidžia suprasti, kokia samprata pasirinkta Europos švelniosios teisės šaltiniuose (DCFR ir PECL).

Esminio sutarties nevykdymo kriterijai reikalingi nustatyti, kada sutarties šalis turi teisėtą pagrindą nutraukti sutartį (vienašališkai) dėl jos esminio nevykdymo.

Neesminio ir esminio nevykdymo atskyrimas svarbus tuo, jog leidžia nustatyti, kokių teisių gynimą gali pasirinkti nukentėjusioji šalis.

Taigi, šiame skyriuje ir jo poskyriuose siekiama atskleisti, kas gali būti laikoma sutarties nevykdymu ir kada tas nevykdymas yra laikomas esminiu (ko pasekoje sutarties šalis gali vienašališkai nutraukti sutartį).

3.1. Esminis sutarties pažeidimas ir esminis sutarties nevykdymas

M. P. Furmston pastebi, jog UNIDROIT Principuose nėra vartojamas terminas „sutarties pažeidimas“, o vietoj jo pasirinktas kitas terminas „sutarties nevykdymas (angl. *non-performance*). Todėl natūraliai kyla klausimas kuo skiriasi sutarties pažeidimas ir sutarties nevykdymas, o gal galime dėti lygybės ženklą tarp šių sąvokų? Vis dėlto, kaip teigia, Rolandas Balčikonis: „toks (sutarties nevykdymo) pasirinkimas Principuose visiškai logiškas ir suprantamas“.⁸⁸ Kaip toliau aiškina M. P. Furmston, šie terminai nėra tapatūs, o sutarties nevykdymas UNIDROIT Principuose suvokiamas kaip lankstesnis terminas, kuris gali turėti dviejų tipų išimtis.⁸⁹ Pirmiausia, tai yra ir išorinės nenumatytos aplinkybės. Antra, tai yra kitos šalies veiksmai, kurie neleidžia arba apsunkina sutarties vykdymą.⁹⁰

1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės išskiria esminį sutarties pažeidimą, pagal šios konvencijos 60 straipsnio 1 dalyje suformuluotą nuostatą, jog „vienai iš šalių

⁸⁸ Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687> >

⁸⁹ Furmston, M. P., G. C. Cheshire, and C. H. S. Fifoot. 2007. *Cheshire, Fifoot and Furmston's Law of contract*. Oxford: Oxford University Press, 452.

⁹⁰ Balčikonis, R., *Sutarčių vykdymo teisinės problemos: esminis sutarties pažeidimas* :daktaro disertacija : socialiniai mokslai, teisė (01 S) , Lietuvos teisės universitetas, Vilnius : Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004.

pažeidus dvišalę sutartį, kita šalis įgyja teisę remtis šiuo pažeidimu kaip pagrindu nutraukti sutartį arba sustabdyti tos sutarties ar jos dalies galiojimą.“ O tai reiškia, kad viena iš sutarties šalių esant esminiam sutarties pažeidimui gali vienašališkai nutraukti sutartį, todėl svarbu pagrįsti ir įvertinti, jog sutarties pažeidimas yra esminis. Tos pačios nuostatos numato, jog pažeidimas yra esminis tuomet, kai jis padaro kitai šaliai tokią žalą, kad šalis netenka didelės dalies to, ką ji turėjo teisę tikėtis gauti pagal sutartį, išskyrus atvejus, kai sutartį pažeidusi šalis nenumatė tokio rezultato ir jo analogiškomis aplinkybėmis nebūtų numatęs protingas tokio pat statuso asmuo.

Tačiau tiek PECL, tiek DCFR vietoj sutarties pažeidimo sampratos renkasi sutarties nevykdymo terminą. 1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės sutarties pažeidimas apima visų tipų sutarties pažeidimą, nesvarbu, ar pažeidžiamos kertinės, ar šalutinės prievolės, kylančios iš sutarties. Taip pat nėra svarbu, ar prievolė kyla iš pačios sutarties, ar iš Konvencijos.⁹¹

UNIDROIT principuose ir Europos švelniosios teisės šaltiniuose (PECL ir DCFR) sutarties pažeidimo sąvoka keičiama į sutarties nevykdymo. UNIDROIT Principų 7.1.1. straipsnyje sutarties nevykdymas apibrėžiamas kaip sutarties nevykdymas, įtraukiant ir netinkamą vykdymą ir termino praleidimą. Šiame apibrėžime galima išskirti du kertinius aspektus. Pirmiausia, sutarties nevykdymas apima visų rūšių netinkamą sutarties prievolių vykdymą. Antra, sutarties nevykdymas apima tiek pateisinamą, tiek nepateisinimą nevykdymą.⁹²

PECL pasitelkia analogišką sampratą kaip ir UNIDROIT Principuose, kai sutarties nevykdymas traktuotinas dėl bet kurios sutarties prievolės nevykdymo. Kaip teigiama PECL komentare, sutarties nevykdymą sudaro tiek netinkamas vykdymas, tiek termino praleidimas, kai sutarties prievolės įvykdomos vėliau negu sutarties šalis gali pagrįstai tikėtis, remiantis sutarties nuostatomis.⁹³ DCFR seka PECL ir naudoja analogišką sutarties nevykdymo terminą.

Reikia pastebėti, jog PECL ir DCFR bei 1969 m. Vienos konvencijoje dėl tarptautinių sutarčių teisės sutarties nevykdymo ir sutarties pažeidimo sampratos nėra besiskiriančios esminiu požiūriu. Vis dėlto, nevykdymas yra platesnė sąvoka (apima ne tik, kai gali žalos reikalauti, bet taip ir kai pati šalis nori nutraukti sutartį, ar sustabdyti vykdymą).

Tiek PECL, tiek ir DCFR nevykdymas šiuose principuose apima visas sutarties pažeidimo rūšis:

- ✓ visišką sutartinės prievolės neįvykdymą (angl. *failure to perform*);
- ✓ netinkamą sutartinės prievolės įvykdymą (angl. *defective performance*);

⁹¹ <<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/chengwei.html#02-9> >

⁹² *Ibid.*

⁹³ *Ibid.*

- ✓ įvykdymo termino praleidimą (angl. *late performance*).⁹⁴

3.2. Esminio sutarties nevykdymo nustatymo kriterijai

Šiame poskyryje pagrindinis siekis – apibrėžti esminio nevykdymo sampratą atsakant į klausimą, kas sudaro (kokie elementai ir galimi aspektai) esminį nevykdymą? Pradėkime nuo paties žodžio *esminis* apibrėžimo lietuvių kalboje arba kitaip tariant pateikti termino lingvistinį apibrėžimą, o Dabartinės lietuvių kalbos žodynas žodį *esmė* (iš kurio taip pat ir kildinamas žodis *esminis*) apibrėžia kaip vidinis dalyko pagrindas, svarba.

Nuo sutarties interpretacijos, aiškinimo, esminių aplinkybių ir kitų labai svarbių faktų priklauso, kas sudaro esminį nevykdymą, svarbiausias momentas – griežtas sutarties sąlygų laikymasis ir sutartyje įtvirtintų sąlygų vykdymas.⁹⁵ Tai reiškia, jog griežtas sutarties sąlygų laikymasis yra pagrindinis bruožas, sutarties sąlygų pažeidimas gali būti pripažintas esminiu, kad ir kokie dėl to kiltų padariniai.⁹⁶ Kitaip tariant dėl pažeidimų kilusių padarinių mažareikšmiškumas dar savaime nereiškia, jog nevykdymas galėtų būtų laikomas neesminiu. „Pažeidimo terminą teisės doktrina aiškina plečiamai, kaip bet kurias sutartines pareigas, kurios kyla iš Konvencijos“.⁹⁷

Bendrai esminis nevykdymas pripažįstamas, kai nukentėjusi šalis „žymia dalimi negauna naudos, kurios šalys tikėjosi gauti pagal sutarties nuostatas“.⁹⁸ Kiekvieno ginčo atveju sutarties nevykdymą vertinant kaip esminį, turi būti nustatyta, ar nukentėjusios šalies asmeniniai interesai dėl tokio pažeidimo buvo iš esmės suvaržyti. Tai reiškia, jog esminį sutarties nevykdymą lemia tai, ar nukentėjusioji šalis negavo didžiąja dalimi to, ką pagal sutartį per visą jos terminą pagrįstai tikėjosi gauti. Taip pat svarbu nustatyti kodėl buvo neįgyvendinti pagrįsti nukentėjusios šalies pagrįsti lūkesčiai – ar dėl šalies pažeidusios sutartį veiksmų, ar ir dėl kitų aplinkybių.

Pripažįstant sutarties nevykdymą esminiu, pats nevykdymas turi būti toks rimtas, kad daugiau nebus įmanoma pasiekti sutarties tikslo, todėl nevykdymas nebus laikomas esminiu, jeigu

⁹⁴ Mikelėnas, V., *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*, . Vilnius: Justitia, 1996. P. 466-467p.

⁹⁵ *UNIDROIT Principai*, 2010 metų redakcija, [žiūrėta 2016 spalio 5d.] prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>>.

⁹⁶ *Ibid*, p.

⁹⁷ Mikelėnas V. et al. *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I),

⁹⁸ *Ibid*, 293 p.

jis gali būti pašalintas. Bet kuriuo atveju, jeigu už tą žalą arba kitą pakeitimą siūloma kompensacija, dėl neįvykdytų lūkesčių, sutartis lieka galioti.

Esminio nevykdymo nustatymo kriterijai yra kertinis momentas norint kvalifikuoti konkretaus nevykdymo atvejį. Dėl šios priežasties itin svarbu išskirti ir paaiškinti pagrindinius esminio nevykdymo kriterijus ir aspektus, kurie atskleidžia, ar nevykdymas gali būti laikomas esminiu. Kadangi šio darbo tema kartu yra ir tyrimo rėmai, todėl esminio nevykdymo kriterijai išskiriami ir vertinami Europos švelniosios teisės šaltiniuose. Esminiu sutarties nevykdymu laikomas toks vienos iš šalių įvykdytas pažeidimas, kuris iš esmės atima antrajai sutarties šaliai galime tikėtis, jog sudaryta sutartis bus įvykdyta.⁹⁹

3.2.1. PECL kriterijai

PECL įtvirtina tokias pat sutarties nevykdymo ir gynimo būdų nuostatas kaip ir UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principai, o esantys skirtumai nėra esminiai.¹⁰⁰ PECL taip pat yra pasirinkta sąvoka sutarties nevykdymas (*angl. non-performance*), kuri yra platesnė nei sutarties pažeidimas, nes apima ir termino praleidimą, ir sutarties netinkamą vykdymą, ir visišką jos nevykdymą.¹⁰¹ Esminio sutarties nevykdymo apimtis apibrėžta PECL 8:103 straipsnyje, kur pateikiami trys esminio nevykdymo kriterijai (pakanka nors vieno kriterijaus, kad nevykdymas būtų laikomas esminiu).

Pirmasis kriterijus, pateikiamas PECL 8:103 straipsnio a) dalyje: „sutarties nevykdymas laikomas esminiu, kai griežtas sutarties sąlygų laikymasis turi esminę reikšmę sutarties įgyvendinimui“.¹⁰² Tai reiškia, pagal sutarčių konkretų pobūdį, net nedidelis nukrypimas nuo tinkamo įvykdymo sąlygų aiškinamas kaip esminis sutarties nevykdymas. Tokiu atveju, svarbu atsižvelgti į tai, kurių sutarties sąlygų nesilaikymas turi esminės reikšmės pačiai sutarčiai. Iš to išplaukia, jog norint nustatyti sąlygų pobūdį, reikia atsižvelgti į pačios sutarties esmę (ko siekiama sutartimi, kokie tikslai ir sąlygos keliami sutartyje) ir į numanomas aplinkybes.¹⁰³ Čia prieiname prie išvados, jog kartais ir nedidelis nukrypimas nuo sutarties sąlygų gali lemti, jog šalis

⁹⁹ Balčikonis, R., *Sutarčių vykdymo teisinės problemos: esminis sutarties pažeidimas*: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S), Lietuvos teisės universitetas, Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004, 81p.

¹⁰⁰ *UK byla*: Hon Kong Fir Shipping Co. Ltd. V. Kawasaki Kisen Kaisa Ltd., Court of Appeal (1962). [žiūrėta 2016 lapkričio 19d.] prieiga per internetą: <<http://www.nadr.co.uk/articles/published/CommercialLawReports/Hong%20Kong%20Fir%20v%20Kawasaki%201961.pdf>>

¹⁰¹ Ambrasienė, D., et al. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, p. 19, 2004, 168 p.

¹⁰² Mikelėnas, V., *Sutarčių teisė: bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*, Vilnius: Justitia, 1996, 224.

¹⁰³ *Ibid*, 224.

negauna to, ko pagrįstai tikėjosi sudarydama sutartį, o tai sudaro prielaidas sutarties vienašališkam sutarties nutraukimui. Lietuvos Respublikos Civiliniame Kodekse analogiška nuostata įtvirtinta CK 6.217 straipsnio 2 dalies 2 punkte: „ar pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminės reikšmės“¹⁰⁴.

Antrasis kriterijus, pateikiamas PECL 8:103 straipsnio b) dalyje: „sutartis laikoma pažeista, jei nukentėjusioji šalis negavo, to ko pagrįstai tikėjosi iš sutarties, išskyrus, kai pažeidusi sutartį šalis negalėjo ir nenumatė tokio rezultato“¹⁰⁵. Šis kriterijus reiškia, jog pagrinde pabrėžia netinkamo prievolių vykdymo svarumą, kai nevykdymo pasekmės lemia, jog nukentėjusioji šalis nesulaukia rezultatų, kurių remiantis sutarties nuostatomis, buvo pagrįstai tikimasi. Kitaip tariant, šis kriterijus nukreipia į nukentėjusiosios šalies suinteresuotumo toliau vykdyti sutartį sumažėjimą ar netgi praradimą. Tai reiškia, jog šis kriterijus nekelia į pirmąjį planą pačio žalos sunkumo.¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos Civiliniame Kodekse analogiška nuostata įtvirtinta CK 6.217 straipsnio 2 dalies 1 punkte: „ar nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato“¹⁰⁷.

Trečiasis kriterijus, pateikiamas PECL 8:103 straipsnio c) dalyje: „sutarties nevykdymas laikomas esminiu, kai nevykdymas yra tyčinis, o dėl to nukentėjusioji šalis pagrįstai nesitiki, jog sutartis bus įvykdyta ateityje“¹⁰⁸. Kadangi, PECL į vieną punktą sutelkia UNIDROIT kriterijuose į du atskirus kriterijus išskiriamus atvejus, PECL gali būti kritikuotinas, jog susiaurina galimus kriterijus, sumaišant nepasitikėjimą ir tyčinį veiksma. Lietuvos Respublikos Civiliniame Kodekse analogiška nuostata įtvirtinta išskaidant į dvi pagrindines dalis (sekant UNIDROIT pavyzdžiu) CK 6.217 straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punktuose: „3) ar prievolė neįvykdyta tyčia ar dėl didelio neatsargumo; 4) ar neįvykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje;“¹⁰⁹. Taip pat reikia pažymėti, jog lyginant su PECL įtvirtinta norma, galima pastebėti, jog LR CK CK 6.217 straipsnio 2 punkto, 3 dalyje įvedama ir didelio neatsargumo samprata, kurios PECL neįvardija.

¹⁰⁴ *Principles of European Contract Law - PECL* https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/

¹⁰⁵ *Principles of European Contract Law - PECL* https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687>>

¹⁰⁷ *Principles of European Contract Law - PECL* https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/

¹⁰⁸ *Principles of European Contract Law - PECL* https://www.trans-lex.org/400200/_/pecl/

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687>>

3.2.2. DCFR kriterijai

DCFR principai (šio dokumento sukūrimo prielaidos ir tikslai išsamiau analizuojami šio darbo skyriuje 1.3.2. Bendros principų sistemos metmenys) – rezultatas, kurį pasiekė teisės mokslininkų grupė kurdami švelniosios teisės instrumentą, kurio ambicija - tapti Europos Sąjungos Civiliniu Kodeksu. Vis dėlto kol kas, DCFR pasitelkiamas kaip tiriamojo pobūdžio doktrinos šaltinis teisininkams, nagrinėjantis ir aiškinantis atskiras privatinės teisės normas (kurios pamažu Europos valstybėse panašėja, o skirtumai lieka tik neesminiai).¹

Grįžtant prie esminio sutarties nevykdymo termino, reikia pasakyti, jog jis apibrėžtas DCFR 3:502 straipsnyje „(Sutarties) Nutraukimas dėl esminio neįvykdymo“¹. Galima pastebėti, jog nors minėtasis straipsnis gali būti laikomas PECL principų 8:103 analogu, tačiau formuluojant patį sutarties nutraukimo dėl esminio neįvykdymo institutą, įvestos tam tikros naujovės ir detalizuoti kriterijai, kuriais remiantis vertinama ar sutarties neįvykdymas gali būti laikytinas esminiu, kas suteiktų pagrindą sutarties nutraukimui. Prieš pradėdant kriterijų analizę, galima pažymėti, jog DCFR atsisakoma „sutartį pažeidusios“ ir „nukentėjusios“ šalių sąvokų. Jos keičiamos į privatinės teisės terminus: „kreditorių“ ir „skolininką“.

DCFR išlaikoma ta pati formuluotė, jog kreditorius gali nutraukti sutartį, tuo atveju, kai skolininko sutarties nevykdymas yra esminis. Pagal DCFR esminį nevykdymą atskleidžia du kriterijai. DCFR 3:502 straipsnio 2 dalies a punkte nurodoma, jog sutarties nevykdymas yra esminis, jei dėl jo kreditorius iš esmės negauna to, ko turėjo teisę remiantis sutarties nuostatomis, turint omenyje visą ar tik svarbią dalį įvykdymo, išskyrus atvejus, kai sutarties sudarymo metu skolininkas nenumatė ir negalėjo numatyti, remiantis protingumo kriterijais tokio rezultato.

DCFR 3:502 straipsnio 2 dalies b punkte įtvirtinta patobulinta PECL principų 8:103 strp. c punkte (CK 6.217 str. 2 d. 3p. ir 4 p.) esanti esminio sutarties nevykdymo sąlyga, kuria remiantis sutarties pažeidimas laikytinas esminiu, jeigu jis padarytas netyčia arba dėl neatsargumo, o tai suteikia pagrindą kreditoriui nesitikėti, kad sutartis skolininko bus įvykdyta ateityje. Čia DCFR principų 3:502 straipsnio 2 dalies b punktas atkartodamas PECL ir UNIDROIT principuose įtvirtintus du aspektus, sujungia juos į vieną punktą: prievolės neįvykdymą atliktą tyčia ar dėl neatsargumo be kreditoriaus pagrįstų lūkesčių, jog prievolė bus tinkamai įvykdyta ateityje.

Taigi, remiantis DCFR III.–3:502 straipsniu, galima reziumuoti, jog esminis sutarties nevykdymas pasireiškia, jei dėl neįvykdytų prievolių sutarties šalis negauna rezultatų, kurių pagrindai galėjo tikėtis iš sutarties nuostatų. Taip pat sutarties esminis nevykdymas gali būti padaromas tiek tyčia, tiek neatsargiai.

3.3. Neesminio sutarties nevykdymo sąvoka ir esminio sutarties nevykdymo sąvokų atribojimas

Čia svarbu atsakyti į klausimą, kokie pažeidimai yra laikytini neesminiu sutarties nevykdymu (pažeidimu), taip pat atskleisti minėto pažeidimo įtvirtinimo vietą Europos švelniosios teisės šaltiniuose t. y. DCFR ir PECL. Kodėl svarbu atskirti esminį ir neesminį sutarties nevykdymą? Pirmiausia, dėl to, jog ar sutarties nevykdymas yra esminis lemia sutarties nutraukimo tvarką, o šio instituto problematika neatsiejama nuo sutarties nutraukimo tvarkos skirtingo reglamentavimo. Kitaip tariant atsižvelgiant į tai, ar sutarties nevykdymas yra esminis lemia nukentėjusios šalies teisių gynimo būdus.

Ar nukentėjusioji šalis gali nutraukti sutartį dėl kitos šalies sutarties nevykdymo priklausomai nuo tam tikrų aplinkybių. Na, o sutarties nutraukimas gali reikšti sutarties neįvykdžiusios šalies nuostolių patyrimą (nuostolių, kurie buvo patirti besirengiant įgyvendinti sutartį).¹¹⁰ Dėl šios priežasties sutarties nutraukimas galimas tik, jei nevykdymas yra esminis. Svarbu tai, jog abu darbe analizuojami Europos švelniosios teisės instrumentai nurodo, jog sutarties nutraukimas vienašališkai yra galimas tik esant esminiam sutarties nevykdymui. Todėl tyrimo ašimi tampa klausimas, kokie kriterijai leidžia apibrėžti sutarties pažeidimą kaip esminį arba neesminį. Kadangi šio darbo tema nėra analizuoti neesminį pažeidimą, trumpai galima pasakyti, jog pažeidimas nepatenkantis į esminio nevykdymo rėmus traktuotinas kaip neesminis.

Taigi, apžvelgus tai, kas išdėstyta anksčiau galima pažymėti, jog neesminis sutarties nevykdymas yra nereikšmingas sutarties šalies sutartinių įsipareigojimų nevykdymas. DCFR ir PECL yra numatyta sutarties nutraukimo esant neesminiam nevykdymui galimybė, o taip pat neesminio sutarties nevykdymo klausimas aiškiai iškeliamas kai susiduriame su papildomo protingo termino nustatymu, kuris skirtas sutarčiai įvykdyti. Apibendrinant, atskirti ar sutarties nevykdymas yra esminis galima remiantis šiame darbe 3.2. *Esminio sutarties nevykdymo kriterijai* skyriuje analizuojamais kriterijais, o pats atskyrimas yra svarbus dėl teisinio pagrindo ir tvarkos, kai nukentėjusioji šalis nori nutraukti sutartį.

¹¹⁰ Balčikonis, R., *Sutarčių vykdymo teisinės problemos: esminis sutarties pažeidimas* : daktaro disertacija : socialiniai mokslai, teisė (01 S) , Lietuvos teisės universitetas, Vilnius : Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004, 82p.

4. SUTARTIES NUTRAUKIMAS DĖL ESMINIO JOS NEVYKDYMO EUROPOS ŠVELNIOJOJE TEISĖJE

DCFR III-3:502-505 straipsniai suteikia pagrindą nukentėjusiai šaliai nutraukti sutartį, net jeigu sutartis nevykdymas gali būti pateisinamas (DCFR III-3:101 straipsnis). Šių straipsnių nuostatos įtvirtina būtinas sąlygas, kuriomis remiantis išlaikomas balansas apsaugant kreditoriaus ir skolininko teises. Tai reiškia, jog net nukentėjusios šalies teisė nutraukti sutartį dėl jos nevykdymo nėra absoliuti. PECL 9:301 straipsnyje taip pat įvardijami pagrindai nutraukti sutartį dėl jos esminio nevykdymo.¹¹¹

Bendruoju požiūriu galima išskirti du kertinius momentus analizuojant esminį sutarties nevykdymą ir sutarties nutraukimą jo pagrindu. Pirmiausia, reikia atsižvelgti į žalos kriterijų. Tai reiškia, kad pagal DCFR ir PECL nuostatas, reglamentuojančias esminį sutarties nevykdymą. Todėl turi būti analizuojamas nevykdymo sunkumas, t.y. ar nevykdymas gali būti apibrėžiamas kaip esminis.

Antrasis momentas, susijęs su skolininko (sutarties nevykdančia šalimi) kalte. Tai reiškia, jeigu nevykdymas yra tyčinis arba padarytas dėl neatsargumo ir suteikia pagrindo kreditoriui (potencialiai nukentėjusiajai šaliai) tikėtis, jog sutartyje numatyti rezultatai nebus pasiekti, tokiu atveju net pats menkiausias prievolių nevykdymas yra identifikuojamas kaip esminis sutarties nevykdymas.¹¹² Šių momentų įvertinimas leidžia nustatyti, ar sutarties nevykdymas yra esminis ir jeigu taip, suteikia prielaidas sutarties nutraukimui.

Taigi, šiame skyriuje aptariami atvejai, kurie įtvirtinti Europos švelniosios teisės instrumentuose ir kuriais remiantis galima nutraukti sutartį dėl esminio jos nevykdymo. Kadangi, remiantis PECL ir DCFR pasirinktas esminio sutarties nevykdymo institutas apima visišką sutarties nevykdymą, termino praleidimą ir netinkamą vykdymą, šiame skyriuje minėti trys atvejai bus analizuojami atskirai. Taip pat šiame skyriuje pateikiama sutarties nutraukimo dėl jos esminio nevykdymo tvarkos analizė. Galiausiai pateikia DCFR ir PECL lyginamoji analizė sutarties nutraukimo kontekste, išskiriant pagrindinius panašumus ir skirtumus tarp šių švelniosios teisės šaltinių.

¹¹¹Wagner Gerhard, *The Common Frame of Reference: A View from Law & Economics*, 2008, European law publishers, 21-22.

¹¹² *Ibid*, 22-25

4.1. Visiškas sutarties nevykdymas

DCFR III-3:502 straipsnis numato, jog kreditorius gali nutraukti sutartį dėl skolininko esminio sutarties nevykdymo (visiško nevykdymo, netinkamo vykdymo ir termino praleidimo). Minėtasis straipsnis labiau detalizuoja PECL numatytas nuostatas, kadangi apibrėžia, jog nevykdymo nuspėjamumo momentas nėra tapatus pačiam sutarties nevykdymo momentui.¹¹³ Tai reiškia, jog tokiu atveju, kai sutarties įgyvendinimas iš esmės yra neįmanomas, kreditorius pagal DCFR nuostatas negali tikėtis rezultato, kuris numatytas sutarties. Tokiose situacijose sutarties neįvykdymas yra numatomas (tai reiškia, jog sutarties prievolių negalinti įvykdyti šalis gali numatyti tokią baigtį). Taigi, kalbant apie visišką sutarties nuostatų nevykdymą šalia iškyla itin reikšmingas momentas atsispindintis tiek PECL, tiek DCFR. Tuomet kai sutarties nevykdymas iš esmės yra neįmanomas, kreditorius (potencialiai sutarties įvykdyti negalinti sutartis) gali numatyti tokią baigtį.

Remiantis PECL nuostatomis, tada kai sutarties nevykdymas yra esminis arba numatomas kaip esminis, nukentėjusioji šalis gali atmesti pavėluotą sutarties įvykdymą (PECL 8:104 straipsnis), reikalauti adekvataus sutarties vykdymo užtikrinimo (PECL 8:105 straipsnis) arba nutraukti sutartį (PECL 9:301, 9:302, 9:304 straipsniai). Panašūs teisės gynimo būdai, kai sutarties nevykdymas suprantamas kaip esminis įtvirtinti taip pat ir DCFR nuostatuose.

Analizuojant PECL 1:301 straipsnį ir DCFR III-1:102 straipsnį, galime daryti išvadą, jog sutarties nevykdymas suprantamas kaip bet koks prievolių nevykdymas (įskaitant ir termino praleidimą, ir netinkamą vykdymą). Abu analizuojami straipsniai taip pat išskiria, jog sutarties nevykdymas laikomas esminiu nepaisant to, ar jis yra pateisinamas.

4.2. Termino praleidimas

PECL 1:301 straipsnio ir DCFR III-1:102 straipsnio analizė atskleidžia, jog sutarties nevykdymas suprantamas kaip bet koks prievolių nevykdymas, įskaitant ir termino praleidimą. Tai reiškia, jog termino praleidimas taip pat gali iššaukti žalą bei nepasiekti rezultatų, kurių nukentėjusioji šalis (kreditorius) pagrįstai tikėjosi, remdamasis sutarties nuostatomis.

Taigi, PECL 8:106 straipsnis ir 9:301 straipsnis numato, jog termino praleidimas gali būti laikytinas esminiu sutarties nevykdymu, o tai gali suteikti prielaidas sutartį nutraukti.

¹¹³ *Ibid.*, 23

Remiantis 9:301 straipsnio 3 dalimi, kai sutarties įvykdymo terminas nėra esminis, nukentėjusioji šalis gali suteikti papildomą terminą prievolėms įgyvendinti. Vis dėlto, net ir po pratęsto termino neįvykdžius sutarties nuostatų, nukentėjusioji šalis gali nutraukti sutartį, tačiau apie tai turi pranešti kitai sutarties šaliai.

DCFR įtvirtina iš esmės tas pačias taisykles dėl sutarties termino praleidimo. DCFR III. – 2:105 straipsnis įtvirtina, jei sutarties termino praleidimas nėra esminis, tuomet kreditorius gali suteikti papildomą terminą sutarčiai įvykdyti. Žinoma, jei po sutarties termino praleidimo pratęsimo sutarties vis dar neįvykdomos, sutarties šalis (kreditorius) turi teisę nutraukti sutartį (pranešant apie tai). Todėl ir čia labai svarbus aspektas nustatyti, ar termino praleidimas gali būti laikomas esminiu sutarties nevykdymu. Taigi, jeigu kreditoriui sutarties nuostatų įvykdymas laiku yra svarbus, arba jeigu toks laiku nevykdymas sukelia aplinkybes dėl kurių negalima tikėtis atitinkamų sutartyje numatytų pasekmių, tuomet toks sutarties termino praleidimas yra laikytinas esminiu ir suteikia pagrindą sutarties nutraukimui.

4.3. Netinkamas vykdymas

PECL 1:301 straipsnio ir DCFR III-1:102 numato, jog sutarties netinkamas vykdymas gali būti priskiriamas esminiam sutarties nevykdymui. Remiantis PECL 9:102 straipsniu, kuris reglamentuoja nepinigines prievolės yra išskirtas ir nuostolių atlyginimas dėl netinkamo sutarties įvykdymo. Tiek DCFR, tiek ir PECL vartoja esminio sutarties nevykdymo sampratą apima tris minėtus aspektus: visišką sutarties nevykdymą, sutarties termino praleidimą, bei netinkamą sutarties vykdymą. Visais trimis atvejais numatoma, jog esminio sutarties nevykdymo nustatymui įtakos neturi tai, ar nevykdymas yra pateisinamas.

Analizuojant netinkamo vykdymo ir žalos atsiradimo ryšį, remiantis DCFR III-3:502 straipsnio 2 dalimi, kreditorius gali nutraukti sutartį vienašališkai tik tuo atveju, jeigu netinkamas vykdymas pripažįstamas esminiu sutarties nevykdymu. Tuo tarpu DCFR III-3:503 numato sutarties nutraukimą tik dėl termino praleidimo. Pagal atitinkamas PECL nuostatas, dėl sutarties neesminio netinkamo vykdymo sutarties nutraukimas vienašališkai nėra galimas.¹¹⁴

4.4. Sutarties nutraukimo tvarka esminio jos nevykdymo atveju

Ankstesniuose šio darbo skyriuose analizuojami kriterijai padedantys nustatyti, ar sutarties nevykdymas gali būti vertinamas kaip esminis. Toks fakto nustatymas laikomas pirmuoju

¹¹⁴ *Ibid*, 50.

žingsniu, kai nukentėjusioji šalis siekia apginti savo teises sutarties esminio nevykdymo atveju. Antrasis žingsnis, kuris suformuluotas analizuojamuose Europos švelniosios teisės šaltiniuose – pranešimas apie sutarties nutraukimą. Tai reiškia, jog sutarties šalis ketindama nutraukti sutartį, įsitikinusi, jog egzistuoja legitimus pagrindas sutarties nutraukimui, o tada sekant nustatyta tvarka nutraukti sutartį.

PECL 9:303 straipsnyje numatyta, jog sutarties šalies teisė nutraukti sutartį dėl esminio sutarties nevykdymo pripažįstama tuo atveju, jeigu iš anksto pranešama kitai sutarties šaliai. Antroji šio straipsnio dalis numato, jog nukentėjusioji šalis netenka teisės nutraukti sutartį, jei neinformuoja kitos sutarties šalies. Šio straipsnio nuostatos numato tokiam pranešimui „protingo“ termino laikotarpį, nuo to momento, kai sutarties šalis sužinojo apie sutarties nevykdymą/neįvykdymą. Tačiau, PECL nenumato konkretaus laiko tarpo, kuris būtų apibrėžiamas kaip protingas laiko terminas.

Tuo tarpu DCFR III. – 3:507 straipsnis iš esmės atkartoja PECL 9:303 straipsnio nuostatas, kur kertiniai momentai – pranešimas apie sutarties nutraukimą, pranešimas per protingą laiko terminą (terminas nedetalizuojamas). Palyginimui, Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso 6. 218 straipsnio 1 dalyje numatoma, jog jei sutarties šalys nesutarė dėl pranešimo apie sutarties nutraukimą termino, apie sutarties pranešimą privaloma pranešti per 30 dienų. Šiuo atveju darytina prielaida, jog straipsnio nuostatomis siekiama įvesti daugiau konkretumo užkertant kelią interpretacijoms dėl protingo termino supratimo.

Analizuojant pranešimą apie sutarties nutraukimą dėl esminio nevykdymo, netinkamo vykdymo atveju galime pastebėti tam tikrus reglamentavimo skirtumus PECL ir DCFR. PECL nenumato pranešimo reikalavimo norint nutraukti sutartį dėl netinkamo sutarties vykdymo, o toks pasirinkimas detalizuojamas DCFR nuostatose.¹¹⁵

Taigi, reziumuojant galima išvesti bendrąją taisyklę, kuri yra įtvirtinta Europos švelniosios teisės šaltiniuose dėl sutarties nutraukimo dėl esminio nevykdymo tvarkos. Nustačius, jog sutarties nevykdymas yra esminis, sutarties šalis (nukentėjusioji) per protingą laiko tarpą, nuo to momento, kai sužinojo arba galėjo sužinoti apie tokį nevykdymą, informuoja kitą sutarties šalį apie tokį ketinimą.

¹¹⁵ *Ibid.*, 52.

4.5. PECL ir DCFR lyginamoji analizė esminio sutarties nevykdymo kontekste

PECL įtvirtina taisykles skirtas formavimui, galiojimui, aiškinimui ir sutarčių turiniui, prievolių vykdymui, teisių gynimo būdams, kai sutarčių prievolės nėra vykdomos tiek sutartims, tiek juridiniams aktams. Na, o DCFR taip pat skiria atskiri jo skyriai įtvirtina nuostatas skirtas bendrosioms privatinės teisės taisyklėms ir principams, kurių bendrosios nuostatos numatytos I-III dalyse. DCFR apima ir nesutartines prievoles, įtraukiant susijusias teises ir prievoles. DCFR reguliuoja tarptautinę privatinę teisę platesniu požiūriu, negu tik vartotojų teisė ar sutarčių teisė.¹¹⁶ DCFR ypatybė ta, lyginant su PECL, jog čia plačiau nagrinėjama prievolės ir sutarties terminai, pavyzdžiui, prievolė vartojama kaip nuostatos, reglamentuojančios teisę vykdyti sutartį dalis.¹¹⁷

DCFR ir PECL lyginamąją analizę esminio sutarties neveikimo instituto kontekste galima pradėti nuo pačios terminologijos vartojimo. Vienas iš tokių pavyzdžių gali būti pateikiamas PECL 7:101 straipsnyje vartojamas terminas „sutartinės prievolės“ (*angl. contractual obligations*) DCFR III-2:101 straipsnyje praplečiama iki bet kokių prievolių.¹¹⁸ Net ir lyginant pačią PECL ir DCFR vartojamą kalbą, galima pastebėti, jog PECL parašytas *paprasta* kalba, todėl net „sutartis“ vartojama dviem skirtingomis prasmėmis¹¹⁹ (kaip sutartis teisine prasme ir kaip bendras susitarimas).

Tiek DCFR, tiek ir PECL sutarties vykdymas ir teisių gynimo būdai yra esminės kategorijos. Reikšmingiausi ir problematiškiausi klausimai šiame kontekste kokie teisių gynimo būdai gali būti pasitelkiami dėl esminio sutarties nevykdymo ir kokia tvarka gali būti užtikrinamos minėtos teisės. Šio darbo tyrimo rėmuose analizuojamas sutarties nutraukimas kaip teisių gynimo būdas, todėl ir šiame poskyryje pagrindinis dėmesys skiriamas būtent šiam būdai.

Atliekant PECL ir DCFR lyginamąją analizę, galima atkreipti dėmesį, jog DCFR tikslas patikslinti, papildyti ir aiškinti PECL įtvirtintus principus, terminus ir taisykles. Žinoma, pagrindinis terminas vartojamas PECL ir DCFR yra prievolė (čia ji suprantama platesniu požiūriu, negu tik kaip sutartinė prievolė). Remiantis DCFR III-1:101 straipsniu, prievolė suprantama kaip pareiga vykdyti įsipareigojimus skolininko kreditoriui ir taip sukuriant teisinį santykį. Pagal DCFR vykdymas gali būti tiek pozityvioji, tiek negatyvioji (atliekamas vykdymu arba

¹¹⁶ Drobnig von Bar and (eds), *The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe*, Munich 2004.

¹¹⁷ Beale H.G and others, *Cases, Materials and Text on Contract Law*, Oxford: Hart 2010.

¹¹⁸ *Ibid.*, 126

¹¹⁹ *Ibid.*, 126

nevykdymu. DCFR ir PECL vykdymą apibrėžia ne tik per prievolę, vykdytas taip pat sietinas su geros valios, bendradarbiavimo, sąžiningumo principais. Tačiau, DCFR III.–1:105 įveda ir naują principą, aktualų esminio vykdymo kontekste, - nediskriminavimo principą.

Kalbant apie vykdymo *laiką*, DCFR III.–2:102 straipsnio nuostatos atkartoja PECL 7:102 straipsnio nuostatas ir iš esmės neįveda naujų sąlygų ar nuostatų.

Analizuojant apie specialiąsias taisykles ir normas, apibrėžiančias sutarties vykdymą. Šios taisyklės apima sutarties vykdymo tvarką, laiką, *vietą* ir mokėjimo būdą. DCFR sekant PECL įtvirtina tą pačią taisyklę, jog jeigu prievolės vykdymo vieta nėra nustatoma remiantis įtvirtintomis prievolėmis (turint omenyje, kad kiekviena situacija turi būti vertinama individualiai), tuomet prievolės vykdymo vieta laikoma:

- kai prievolė piniginė, kreditoriaus buveinės vieta;
- kitais atvejais, skolininko buveinės vieta.

Tačiau, DCFR III.–2:101 įveda ir dar vieną papildomą taisyklę: jeigu sutarties šalis atsakinga už išlaidų padidėjimą, kuris susijęs su buveinės vietos pasikeitimu jau po prievolės vykdymo, ta šalis atitinkamai turi padengti susidariusį skirtumą. Vis dėlto, šalims palikta galimybė nuspręsti priešingai.

DCFR neįveda ir esminių pakeitimų susijusių su vykdymo tvarka ir alternatyviu prievolių įvykdymu. Vykdyto tvarka reglamentuota PECL 7:104 straipsnyje, o DCFR III.–2:104 straipsnyje. Alternatyvus vykdymas įtvirtintas PECL 7:105 straipsnyje, o DCFR III.–2:105 straipsnyje. Taisyklės reguliuojančios mokėjimą (tvarką ir reikalavimus valiutai) PECL ir DCFR iš esmės sutampa. DCFR III.–2:114 straipsnis apibrėžia atvejus, kai visiškas įvykdymas panaikina prievoles (ko neįtraukia PECL).

Analizuojant teisių gynimo būdus dėl esminio sutarties nevykdymo pastebima, jog DCFR įveda dvi naujas nuostatas dėl atitaisymo (*angl. cure*) (DCFR III–3:202 -III.–3:204 straipsniai) ir pranešimo (*angl. concerning notice*) (III.–3:106 and III.–3:107). Vis dėlto šio darbo tyrimo rėmuose aktualiausia analizuoti sutarties nutraukimą esant esminiam sutarties nevykdymui, kaip teisių gynimo būdą. Tačiau, čia kyla klausimas dėl pačio nutraukimo termino vartojimo klausimo. Kaip teigia, teisininkas Paul Varul, nutraukiami yra sutartiniai santykiai tarp šalių, o ne pati sutartis, kuri yra juridinis faktas.¹²⁰ Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog nebūtinai sutartiniai

¹²⁰Varul Paul, *Performance and Remedies for Non-performance: Comparative Analysis of the PECL and DCFR*, Prieiga per internetą <http://www.juridica.ee/juridica_en.php?document=en/international/2008/1/144784.PRN_pub.php> [žiūrėta 2017-02-28].

santykiai nutraukiami visa apimtimi. Pasitaiko atvejų, kai tik tam tikros prievolės ar teisės yra nutraukiamos.

PECL 9:301 straipsnio 1 dalyje teigiama, jog šalis gali nutraukti sutartį, jei kitos šalies sutarties nevykdymas yra esminis. Reikia patikslinti, jog čia turima omenyje ne pačio susitarimo nutraukimą, bet būtent sutartinių santykių arba sutartinių prievolių nutraukimą. Nors tai turėtų būti akivaizdu, tačiau DCFR dar labiau tai patikslina III-3:502 straipsnyje, jog kreditorius gali nutraukti sutartį, jei skolininko sutartinės prievolės nevykdymas yra esminis. Nors DCFR savo turiniu ir kalba ir laikomas sudėtingesniu dokumentu, tačiau DCFR taip pat įveda tikslumo, kuris padeda išvengti klaidingo nuostatų interpretavimo bei spekuliacijų.¹²¹

Nenuvertinant kitų teisių gynimo būdų, reikia pasakyti, jog privertimas vykdyti ir sutarties nutraukimas – kertiniai teisių gynimo būdai, kadangi nukentėjusi sutarties šalis turi apsispręsti ar nori tolesnio sutarties įvykdymo, ar sutarties nutraukimo. DCFR įveda sąlyginai daugiau patikslinimų ir papildymų, susijusių su sutarties nutraukimu, kaip teisių gynimo būdu. DCFR III knygoje atskirai išskiriamos atskiros dalys: pagrindai sutarties nutraukimui, apimtis, nuostoliai dėl sutarties nutraukimo, sutarties nutraukimo padariniai ir restitucija.¹²² Toks atskyrimas suteikia patogesnę būdą sutarties nutraukimo instituto analizei ir supratimui. Priešingai negu kiti teisių gynimo būdai, sutarties nutraukimas taikomas sutartinėms prievolėms ir iš jų atsirandantiems santykiams.

Reikia pasakyti, jog nei PECL nei DCFR nenumato hierarchinės tvarkos teisių gynimo būdams, o tai reiškia, jog kreditorius gali laisvai pasirinkti savo teisių gynimo būdą. Vis dėlto, toks laisvas pasirinkimas taip pat gali sukelti tam tikrų neaiškumų ir prieštaravimų, kadangi tokiu būdu nėra atsižvelgiama į skolininko interesus.¹²³

DCFR įtvirtina du pagrindinius tipus teisinių pagrindų, kuriais remiantis šalis gali nutraukti sutartį. Pirmiausia, remiantis DCFR III.–3:502 straipsniu – esminis sutarties nevykdymas (įtraukiant visišką sutarties nevykdymą, termino praleidimą ir netinkamą sutarties vykdymą). Antra, lygiaverčiai atvejai, kurie gali būti vertinami analogiškai kaip nevykdymas¹²⁴. Tokie atvejai yra įtvirtinti trijuose pagrindiniuose straipsniuose:

¹²¹ Andenas Mads, Camilla, Baasch Andersen Theory and Practice of Harmonisation, Cheltenham, 2011;127.

¹²² Varul Paul, *Performance and Remedies for Non-performance: Comparative Analysis of the PECL and DCFR*, Prieiga per internetą <http://www.juridica.ee/juridica_en.php?document=en/international/2008/1/144784.PRN.pub.php> [žiūrėta 2017-02-28].

¹²³ Geest de, Gerrit, *Specific Performance, Damages and Unforeseen Contingencies in the Draft Common Frame of Reference*, (Economic Analysis of the DCFR), 2010, 126.

¹²⁴ Varul Paul, *Performance and Remedies for Non-performance: Comparative Analysis of the PECL and DCFR*, Prieiga per internetą <http://www.juridica.ee/juridica_en.php?document=en/international/2008/1/144784.PRN.pub.php> [žiūrėta 2017-02-28].

- kai skolininkas nesuteikė atitinkamos garantijos dėl sutarties įgyvendinimo, kai buvo prašoma (reglamentuota DCFR III.–3:505 straipsnyje);
- kai per papildomai suteiktą prievolės įvykdymui laiką, skolininkas vis vien neįvykdė prievolių (reglamentuota DCFR III.–3:503 straipsnyje);
- kai yra numanoma dėl sutarties nevykdymo (reglamentuota DCFR III.–3:504 straipsnyje);

Apibendrinant tai, kas pasakyta anksčiau sutarties nutraukimas, kaip teisių gynimas, bei sutarties vykdymas vaidina itin reikšmingą vaidmenį sutarčių teisėje, ypač kalbant apie prievolių įgyvendinimą. Todėl DCFR papildo ir detalizuoja, šiuos du institutus.¹²⁵ Kitaip tariant DCFR skiriamas didelis dėmesys sutarties nevykdymo ir nutraukimo institutams, o tai atskleidžia pastarųjų institutų svarbą sutarčių teisėje.

Nagrinėjamuose švelniosios teisės šaltiniuose (PECL ir DCFR) įtvirtinta pozicija, jog sutartis gali būti nutraukta vienašališkai tik esminio nevykdymo atveju.¹²⁶ Todėl, kaip jau anksčiau minėta itin svarbu nustatyti, kada sutarties pažeidimas laikytinas esminiu. Dėl šios priežasties tolimesniame skyriuje yra pateikiama Europos švelniosios teisės šaltinių UNIDROIT, PECL ir DCFR analizė, išskiriant bendruosius kriterijus, kuriais remiantis būtų galima vertinti, ar sutarties pažeidimas yra esminis ir ar dėl to nukentėjusioji šalis gali nutraukti sutartį vienašališkai.

Esminis nevykdymas ir teisė nutraukti sutartį: PECL ir DCFR

Lentelė Nr.2. PECL ir DCFR esminis nevykdymas

	PECL	DCFR
Esminis sutarties nevykdymas (sąvoka)	<p><i>8:103 Straipsnis Esminis nevykdymas</i></p> <p><u><i>Nevykdydas</i></u></p> <p>Nevykdydas reiškia, bet kokį sutarties nuostatų nesilaikymą įtraukiant termino praleidimą, neteisingą vykdymą ar</p>	<p><i>1:102 Straipsnis Esminis nevykdymas</i></p> <p><u><i>Nevykdydas</i></u></p> <p>Nevykdydas reiškia, bet kokį sutarties nuostatų nesilaikymą įtraukiant termino praleidimą, neteisingą vykdymą ar</p>

¹²⁵ Varul Paul, *Performance and Remedies for Non-performance: Comparative Analysis of the PECL and DCFR*, Prieiga per internetą <http://www.juridica.ee/juridica_en.php?document=en/international/2008/1/144784.PRN.pub.php> [žiūrėta 2017-02-28].

¹²⁶ *Ibid*, 82 p.

	<p>bendradarbiavimo nevykdymą siekiant visiško sutarties įgyvendinimo.¹²⁷</p> <p><u>Detalizavimas:</u></p> <p>Esminis nevykdymas:</p> <p>a) griežtas pareigų laikymasis turi esminę reikšmę;</p> <p>b) nukentėjusi šalis negauna to ko tikėjosi iš sutarties;</p> <p>c) nevykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje.¹²⁸</p>	<p>bendradarbiavimo nebuvimą siekiant sutarties įgyvendinimo.¹²⁹</p>
<p>Teisė (vienašališkai) nutraukti sutartį (esant esminiam sutarties nevykdymui)</p>	<p><i>9:301 Straipsnis Teisė nutraukti sutartį</i></p> <p>1) Nukentėjusioji sutarties šalis gali nutraukti sutartį tuo atveju, jeigu sutarties nevykdymas yra esminis;</p> <p>2) Remiantis 8:106 Straipsnyje numatytais pagrindais, nukentėjusioji šalis gali nutraukti sutartį, jei nėra laikomasi sutarties nuostatų terminų.¹³⁰</p>	<p><i>3:502 Straipsnis Sutarties nutraukimas dėl esminio jos nevykdymo</i></p> <p>1) Kreditorius gali nutraukti sutartį, jei skolininko sutarties nuostatų nevykdymas esminis.</p> <p>2) Sutarties nuostatų nevykdymas yra esminis, kai:</p> <p>(a) nevykdymas sietinas su rezultato nepasiekimu, kurio nukentėjusioji šalis galėjo pagrįstai tikėtis.</p> <p>(b) sutarties nevykdymas yra tyčinis arba neapgalvotas (netyčinis) bei suteikia pagrindo nukentėjusiajai šaliai manyti, jog sutartis nebus įgyvendinta ir ateityje.</p>

¹²⁷ UNIDROIT Principai, 2010 metų redakcija, [žiūrėta 2016 spalio 5d.] prieiga per internetą:

<<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>>.,

¹²⁸ Ambrasienė, D., et al. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, p. 19; 323p.

¹²⁹ *Europos sutarčių teisės principai*, 2002 (Parts I, II, and III), [žiūrėta 2016 spalio 2d.]

<<http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/>>.

¹³⁰ *Europos sutarčių teisės principai*, 2002 (Parts I, II, and III), [žiūrėta 2016 spalio 2d.]

<<http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/>>.

<p>Pranešimas apie sutarties nutraukimą (tvarka)</p>	<p><i>9:303 Straipsnis Pranešimas apie nutraukimą</i></p> <p>1) Teisė nutraukti sutartį įgyvendinama, pranešus sutarties neįvykdžiusiai šaliai.</p> <p>2) Nukentėjusioji šalis praranda savo teisę nutraukti sutartį, nebent ji pateikiama pranešimą apie tokį ketinimą.</p> <p>3) (a) Kai sutartis nebuvo įvykdyta iki numatyto termino, nukentėjusioji šalis turi pateikti pranešimą iki numatytos datos.</p> <p>(b) Jeigu, nukentėjusioji šalis žino arba pagrįstai galima teigti jog numano, jog kita šalis įvykdys sutartį iki numatyto termino, bet pagrįstai per protingą laiko tarpą nepraneša kitai šaliai apie tokį įgyvendinimą per protingą laiko tarpą, nukentėjusioji šalis praranda teisę į sutarties nutraukimą.</p> <p>(4) Jei remiantis 8:108 straipsniu, iškyla tam tikrų kliūčių sutarties vykdymui, tokiu atveju sutartis nutraukiama automatiškai be pranešimo nuo to momento, kai tokios kliūtys iškyla.¹³¹</p>	<p><i>3:507 Straipsnis Pranešimas apie nutraukimą</i></p> <p>1) Teisė nutraukti sutartį įgyvendinama, pranešus sutarties neįvykdžiusiai šaliai;</p> <p>2) Sutartis nutraukiama automatiškai, jei skolininkas ir po pratęsto termino (remiantis 3:503 straipsniu) bei pateikiant pranešimą.</p>
---	---	--

¹³¹ DCFR 1:102 Straipsnis

Išimtis (pateisinimas)	<p><i>8:108 Straipsnis Nevykdymo pateisinimas</i></p> <p>1) Sutarties nevykdymas yra pateisinamas, jeigu jis nepriklausė nuo šalies ir negalėjo būti jos kontroliuojamas ir negalima buvo tikėtis tokių priežasčių.</p> <p>2) Jei kliūtis iškilusi sutarties vykdymui yra trumpalaikė ji turi tiesiogiai veikti sutarties vykdymą.</p> <p>3) Šalis, kuri negali įvykdyti sutarties dėl susidariusių kliūčių turi apie tai pranešti kitai šaliai.</p>	<p><i>3:104 Straipsnis Nevykdymo pateisinimas</i></p> <p>1) Sutarties nevykdymas yra pateisinamas, jeigu jis nepriklausė nuo šalies ir negalėjo būti jos kontroliuojamas ir negalima buvo tikėtis tokių priežasčių.</p> <p>2) Jei kliūtis iškilusi sutarties vykdymui yra trumpalaikė ji turi tiesiogiai veikti sutarties vykdymą.</p> <p>3) Šalis, kuri negali įvykdyti sutarties dėl susidariusių kliūčių turi apie tai pranešti kitai šaliai.¹³²</p>

Šaltinis. Sudaryta remiantis: 1)*Europos sutarčių teisės principai*, 2002 (Parts I, II, and III), [žiūrėta 2016 spalio 2d.] <<http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/>>. 2)*Bendrosios principų sistemos metmenys*, (DCFR), <http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf>

Lyginant PECL ir DCFR kaip Europos švelniosios teisės Atliekant lyginamąją analizę galima išskirti pagrindinius pjūvius:

Nevykdymo sąvoka – abiejuose analizuotuose šaltiniuose pateikiama vienodai pažymint, jog nevykdymu yra laikomas toks sutarties sąlygų nesilaikymas įtraukiant tiek termino nesilaikymą, tiek neteisingą sutarties sąlygų vykdymą. O tai reiškia, kaip jau anksčiau darbe minėta, jog (esminis) nevykdymas yra platesnė sąvoka negu (esminis) pažeidimas.

Teisė nutraukti sutartį – šią teisę plačiausiai apibrėžia ir detalizuoja UNIDROIT, o PECL ir DCFR šias nuostatas tiesiog pakartoja. Tačiau, kaip sutampančias nuostatas galima paminėti tai, jog sutartis gali būti nutraukiama, kai sutarties nevykdymas yra esminis, o tai ar nevykdymas yra esminis nustatyti galima remiantis tuo, ar jis sietinas su rezultato nepasiekimu, kurio nukentėjusioji šalis galėjo pagrįstai tikėtis, toks nevykdymas yra tyčinis arba neapgalvotas

¹³² *Bendrosios principų sistemos metmenys*, (DCFR), <http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf>

(netyčinis), o nevykdymas suteikia pagrindo nukentėjusiajai šaliai manyti, jog sutartis nebus įgyvendinta ir ateityje. Abu Europos švelniosios teisės instrumentai taip pat pažymi, jog sutarties įvykdymas ne laiku (vėluojant) gali būti pagrindu nukentėjusiajai šaliai nutraukti sutartį.

Pranešimas apie sutarties nutraukimą (tvarka)- tai vienas iš svarbiausių aspektų, kai analizuojame sutarties nutraukimą vienašališkai ir jo tvarką. Plačiausiai iš analizuotų teisės instrumentų jį reguliuoja PECL, tačiau galima suformuluoti bendrąją taisyklę, jog teisę nutraukti sutartį esant esminiam nevykdymui įgyvendinti galima tik pateikiant pranešimą apie tokį sutarties nutraukimą. Tai yra kertinė taisyklė, o kitos PECL ir DCFR numatytos nuostatos tik numato atskiras situacijas ir veiksmų eigą pateikiant pranešimą dėl sutarties nutraukimo esant esminiam nevykdymui.

Išimtis – apibendrinat visus tris šaltinius, galima pastebėti, jog pagrindiniai principai sietini su sutarties nevykdymo pateisinimu siejami, pirmiausia, su tuo, jog atsiradusių kliūčių šalis negalėjo išvengti, numatyti ir jos nepriklausė nuo jos. Taip pat visi trys instrumentai kalba apie kliūčių trumpalaikiškumą ir taip pat apie tokias kliūtis turi būti informuojama kita šalis.

IŠVADOS

Šis darbas – tai bandymas sistemingai ir nuodugniai analizuoti sutarties nutraukimą dėl esminio sutarties nevykdymo (pažeidimo) Europos švelniosios teisės kontekste, kaip pagrindinius šaltinius pasirinkus PECL ir DCFR.

Šiame darbe analizuojant esminį sutarties nevykdymą, kaip pagrindą nutraukti sutartį vienašališkai pateikiamos kelios itin svarbios išvados, kurios pasiektos analizuojant darbo įvade pateiktą problematiką ir siekiant darbo uždavinių, kurie buvo suformuluoti siekiant darbo tikslo – visapusiškos esminio sutarties nevykdymo instituto analizės Europos švelnios teisės kontekste. Taigi, pagrindinės išvados sietinos su darbo uždaviniais yra šios:

1) Europos švelniosios teisės šaltiniuose (PECL ir DCFR) pasirinktas terminas *nevykdymas* yra platesnė sąvoka, negu sutarties *pažeidimas*, kuris pasirinktas Vienos konvencijoje dėl tarptautinio prekių pirkimo pardavimo sutarčių. Nors pažeidimas ir nevykdymas šios temos rėmuose nėra savo esme besiskiriantys, tačiau nevykdymas apima visišką sutarties nevykdymą, netinkamą sutarties vykdymą bei termimo praleidimą, o remiantis DCFR ir PECL įtvirtintomis nuostatomis ir nėra jokių objektyvių pagrindų, kurie pateisintų prievolės neįvykdymą. Taigi, Europos švelniosios teisės šaltiniuose nevykdymo sąvoka yra platesnio pobūdžio, o tai reiškia, jog minėtų šaltinių nuostatos reglamentuoja daugiau atvejų, susijusių su sutarties nevykdymu.

3) *Sutarties laisvės ir favor contractus* principai yra tiesiogiai susiję su sutarties neįvykdymo samprata. Pirmiausia, galima pastebėti, jog tai reiškia, kad šalys gali laisvai sudaryti sutartį ir nustatyti jos turinį. Nei DCFR, nei PECL šio principo rėmuose nėra aptariami kriterijai šalims, koncentruojamasi tik ties pačios sutarties sudarymu (remiantis gera valia), tačiau šis principas nėra absoliutus. *Favor contractus*, kuris reiškia, kad šalys, kaip įmanydamos stengiasi išsaugoti sutartį, o sutarties nutraukimas turėtų suprantamas tik kaip kraštutinė priemonė. Skaidant esminio sutarties nevykdymo elementus ir juos analizuojant *favor contractus* principo kontekste galima pasakyti, jog pagrindinis sutarties šalių siekis turėtų būti sutarties išsaugojimas, nepaisant sunkumų, galinčių kilti dėl pasikeitusių aplinkybių ar dėl vienos šalies įvykdyto pažeidimo.

4) Palyginus sutarties dėl esminio nevykdymo *pagrindus ir kriterijus*, galima pastebėti, jog visuose nagrinėtuose teisės instrumentuose galima pastebėti, jog išskiriami šie pagrindiniai kriterijai:

- a) neįvykdymas – dėl nerūpestingumo arba tyčinis;
- b) neįvykdymas suteikia pagrindą nukentėjusiai šaliai manyti, kita šalis neįvykdys sutartyje numatytų sąlygų ateityje;

c) nukentėjusi šalis dėl sutarties neįvykdymo iš esmės negauna to, ko ji galėjo teisėtai tikėtis iš sutarties nuostatų, (išimtinis atvejis: kai kita šalis nenumatė ir negalėjo numatyti tokio rezultato);

4) Įvertinti ar nevykdymas yra *esminis* labai svarbu jau vien dėl to, kad jei nukentėjusioji šalis gali bet kada nutraukti sutartį vienašališkai dėl bet kokio nevykdymo, tuomet išskyla rimta rizika, jog kita šalis taip pat patiria nuostolių (turint omenyje juos pasiruošimą vykdyti sutartį). Taigi, čia galima išvelgti dvi monetos puses, dėl to svarbu, visų pirma, įvertinti ar sutarties nevykdymas gali būti pripažįstamas esminiu ir išlaikyti balansą ginant abiejų sutarties šalių teises.

5) Esminio sutarties nevykdymo *apibrėžimo* fragmentiškumą lemia fakto nustatymo klausimas. Fakto patvirtinimas čia reiškia, jog nukentėjusioji šalis turi teisėtą pagrindą vienašališkai nesikreipiant į teismą nutraukti sutartį neturi ir negali turėti aiškios ir universalios apibrėžties, nes visais atvejais tai yra tik faktinės padėties analizė, kurios tinkamas atlikimas suteikia nukentėjusiajai šaliai teisę vienašališkai (be kreipimosi į teismą) nutraukti sutartį. Dėl minėtų priežasčių pats sutarties nutraukimo dėl esminio nevykdymo institutas yra vienas komplikuočiausių privatinėje teisėje. Nors Europos švelniosios teisės šaltiniai (šiuo darbe analizuoti akademiniai projektai PECL ir DCFR) pateikia pagrindinius kriterijus vertinant ar sutarties nevykdymas gali būti laikomas esminiu, tačiau kiekviena situacija turi būti vertinama individualiai.

6) Sutarties nutraukimo dėl esminio jos nevykdymo *tvarka* yra vienas iš svarbiausių (tuo pačiu ir komplikuočiausių) momentų, sutarties nutraukimo dėl jos esminio nevykdymo analizėje. Europos švelniosios teisės šaltiniai pateikia formulę: teisę nutraukti sutartį esant esminiam nevykdymui įgyvendinti tuomet, kai informuojama apie tokį sutarties nutraukimą. Taigi, pirmiausia įvertinama ar sutarties nevykdymas gali būti laikytinas esminiu (dėl termino praleidimo, netinkamo vykdymo ar visiško nevykdymo). Antra, informuojama apie sutarties nutraukimą. Žinoma, PECL ir DCFR pateikia ir kitas nuostatas dėl sutarties nutraukimo kai sutartis nevykdymas kvalifikuojamas kaip esminis, tačiau tokios nuostatos apžvelgia atskiras situacijas ir jas detalizuoja.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai:

1. *Bendrosios principų sistemos metmenys*, (DCFR),
<http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfr_outline_edition_en.pdf>
2. *Europos sutarčių teisės principai*, 2002 (Parts I, II, and III), [žiūrėta 2016 spalio 2d.]
<<http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/>>.
3. *Jungtinių tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių*, [žiūrėta 2016 m. lapkričio 16] prieiga per internetą: <<https://www.etar.lt/portal/legalAct.html?documentId=TAR.4ED567F323C8>> .
4. *Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas*
<<https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E7C18F61454>>
5. *Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija*, 288 straipsnis, <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>>
[prieiga per internetą]
6. *Tarptautinio Teisingumo Teismo Statutas*, 38 straipsnis <<http://www.icj-cij.org/documents/?p1=4&p2=2>> [prieiga per internetą].
7. *UNIDROIT Principai*, 2010 metų redakcija, [žiūrėta 2016 spalio 5d.] prieiga per internetą:
<<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>>.

Europos Teisingumo Teismo bylos

1. AL-HAJAJ, A., *The Concept of Fundamental Breach and Avoidance under CISG*, daktaro disertacija, 2015. [žiūrėta 2016 m. lapkričio 18d.], prieiga per internetą <<http://bura.brunel.ac.uk/bitstream/2438/12043/1/FulltextThesis.pdf>>
2. AMBRASIENĖ D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. *Civilinė teisė. Prievolių teisė. Trečioji laida.* – Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2006.

3. AMBRASIENĖ, D., *et al. Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva Europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, p. 19.
4. AMTONIOLLI Luisa , *Anna Veneziano Principles of European Contract Law and Italian Law, 2005, 93*.
5. ANDENAS Mads, Camilla, *Baasch Andersen Theory and Practice of Harmonisation*, Cheltenham, 2011.
6. AUST, A., *Hanbook of international law* , Cambridge University Press: 2005.
7. BALČIKONIS, R., *Sutarčių vykdymo teisinės problemos: esminis sutarties pažeidimas* :daktaro disertacija : socialiniai mokslai, teisė (01 S), Lietuvos teisės universitetas, Vilnius : Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004.
8. BAR C., Clive E., Schulte-Nölke H. etc. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) by Study Group on a European Civil Code and Research Group on EC Private Law (Acquis Group) 2009*. Sellier. European law publishers GmbH.
9. BEALE H., *et al. Cases, Materials and Text on Contract Law*. Portland: Hart Publishing, 2002.
10. BOLZANAS D., *Sutarčių teisė. Bendroji dalis: teorija ir praktika*. Klaipėdos universiteto leidykla, 2007.
11. BONELL, M. , J., *The UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts and the Harmonisation of International Sales Law*, [žiūrėta 2016 spalio 15 d.] prieiga per internetą: <<https://ssl.editionsthemis.com/uploaded/revue/article/rjtvol36num2/bonell.pdf>>
12. BONELL, Michael Joachim, *Unidroit Principles of International Commercial Contracts: Why What How* , 2010.
13. BUBLIENĖ, D., *Silpnės šalies apsaugos principo įgyvendinimas kontroliuojant nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas*, *Jurisprudencija, Mokslo darbai*, 2007 9(99); 41–47 p.
14. CLARKE J , Clarke P., Zhou M. *Contract law: commentaries, cases and perspectives*, Oxford: Oxford University Press, 2008.
15. COESTER-WALTJEN D. , *The new approach to breach of contract in German law, Comparative remedies for breach of contract*. –Oxford: Hart publishing, 2002.
16. ČIOČYS, R., *Bendrovių valdymo reglamentavimo Lietuvoje problemos.*, Daktaro disertacija, Vilnius, 2013.
17. D’ASPREMONT J., *Non-State Actors in International Law:a Scholarly Invention?*, *FWO Seminar – Non-State Actors in International Law – Leuven 26-28 March 2009*.

18. DIDŽIULIS L., Numatomo sutarties pažeidimo doktrina: samprata, kvalifikavimo pagrindai ir teisinis poveikis. Teisės problemos. 2007, nr. 1 (55).
19. DRAZDAUSKAS, S. , *Bendrosios sutarčių teisės vienodinimo įtaka Lietuvos sutarčių teisei.*, Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S), Vilnius: Vilniaus universitetas, 2008.
20. DRAZDAUSKAS, S., *Favor contractus principas Lietuvos sutarčių teisėje*, Teisė nr. 64, 2007, 22-34 p.
21. DROBNIG von Bar and (eds), *The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe*, Munich 2004.
22. DUNCAN Snidal, *The Concept of Legalization*, International Organization 54, 3, Summer 2000, 2000 The IO Foundation and the Massachusetts Institute of Technology 17-18pslp..
23. EMMERT F., The Draft Common Frame of Reference (DCFR) – The Most Interesting Development in Contract Law Since the Code Civil and the BGB. Robert H. McKinney School of Law Legal Studies Research Paper No. 2012 – 08.
24. ENDERLEIN F., Moscow D., *International Sales Law: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, Oceana Publication 1992.
1. ETT Byla 26/62, Van Gend en Loos / Administratie der Belastingen [1963] ECR 1 ; Case 6/64, Costa v Enel [1964] ECR 1195.
2. ETT Byla 294/83, Les Verts / Parliament [1986] ECR 1339.
25. Finnemore M. and Stephen Toope ‘*Alternatives to “Legalization”*: Richer Views of Law and Politics’, (2001) 55 International Organization 3: 743–758.
26. FURMSTON, M. P., G. C. Cheshire, and C. H. S. Fifoot. 2007. *Cheshire, Fifoot and Furmston's Law of contract*. Oxford: Oxford University Press.
27. GEEST de, Gerrit, *Specific Performance, Damages and Unforeseen Contingencies in the Draft Common Frame of Reference*, (Economic Analysis of the DCFR’), 2010.
28. GRAFFI L., Case Law on the Concept of Fundamental Breach in the Vienna Sales Convention. International Business Law Journal (2003) No. 3.
29. GUMBIS, J., “*Minkštas*“ įstatymas kaip pirminis teisės dokumentas. Teisė, 2003, Nr. 46, p. 52-64.
30. GUTMAN Kathleen, *The Constitutional Foundations of European Contract Law– A Comparative Analysis*, Oxford University Press, 2014.
31. GUZMAN A.T., MEYER ,T.L., *International soft law*, Spring, 2010: Volume 2, Number 1 - Journal of Legal Analysis [žiūrėta 2016 spalio 11d.], Prieiga per internetą:

<https://editorialexpress.com/cgi-bin/conference/download.cgi?db_name=ALEA2010&paper_id=168>

32. HARRIS D J, *Cases and Materials on International Law*, 6th edition, London: Sweet & Maxwell, 2004.
33. HESSELINK M. W., The Ideal of Codification and the Dynamics of Europeanisation: The Dutch Experience. In Vogenauer, S. Weatherill, S. *The Harmonisation of European Contract Law: Implications for European Private Laws, Business and Legal Practice*. Oxford and Portland: Hart Publishing, 2006.
34. JAFARZADEH M., *Buyer's Right to Withhold Performance and Termination of Contract: A Comparative Study Under English Law, Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods 1980*, 2001.
35. JARULAITIS M., Vienašališko sutarties nutraukimo pagrindai, tvarka bei pasekmės Lietuvos Respublikos civilinėje teisėje. // *Teisės problemos*. Vilnius: Justitia. ISSN 1392-1592. 2006, Nr. 2(52), p.
36. KELLER, B., *Favor Contractus Reading the CISG in Favor of Contract*, [žiūrėta 2016 spalio 13d.] prieiga per internetą: <<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/keller1.pdf>>.
37. KLIMAS T., Europos sutarčių teisės principai. *Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos*. Nr. 22, 2008.
38. KLIMAS T., Tarptautinių komercinių sutarčių principai (UNIDROIT). *Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos*. 2008-02-11, Nr. 6 (486).
39. KOCH R. The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. *Pace Law School Institute of International Commercial Law* 2003.
40. LANDO O., Beale H. *Principles of European Contract Law. Full text of Parts I, II and III combined*. Hague, London, Boston: Kluwer Law International, 2000.
41. LANDO Ole, *How the Principles of European Contract law (PECL) were prepared*, *European Journal of Law Reform*, Vol. 8, No. 4, 2006, 483.
42. LIU C., *The Concept of Fundamental Breach: Perspectives from the CISG, UNIDROIT Principles and PECL and case law*. Second edition, 2005.

43. LIU Chengwei, , *Remedies for Non-performance: Perspectives from CISG, UNIDROIT Principles & PECL*, 2003, [žiūrėta 2016 spalio 1d.], prieiga per internetą: <<http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/chengwei.html>>
44. MARTIN E. A., Law, J., *A Dictionary of Law* (7 ed.). Oxford University Press, 2013.
45. MEYER LARS, *Soft law for Solid Contracts? A comparative analysis of the value the UNIDROIT principles of international commercial contracts and the principles of European contract law to the process of contract law harmoniation*, *Denver Journal of International Law and Policy*, Spring 2006, 119 p.
46. MEYER, L., „*Non-performance and Remedies Under International Contract Law Principles and Indian Contract Law: A Comparative Survey of the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, the Principles of European Contract Law, and Indian Statutory Contract Law*, 1st New edition Edition, 2010.
47. Mikelėnas , V., *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*, . Vilnius: Justitia, 1996. P. 466-467p.
48. MIKELĖNAS, V., et al . *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievočių teisė (VI)* , Justitia. 2003.
49. MIKELĖNAS, V., *Sutarčių teisė : bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*, Vilnius: Justitia, 1996, 506p.
50. PENADÉS Javier Plaza, Luz M. Martínez, *European Perspectives on the Common European Sales Law*, Cham, Switzerland , 2015
51. POLLACK, M.A., G.C. Shaffer, *Hard vs. soft law: alternatives, complements, and antagonists in international governance* [žiūrėta 2016 spalio 11d.], Prieiga per internetą: <http://www.minnesotalawreview.org/wp-content/uploads/2011/08/ShafferPollack_MLR.pdf>
Prieiga per internetą
<http://www.juridica.ee/juridica_en.php?document=en/international/2008/1/144784.PRN.pub.php> [žiūrėta 2017-02-28].
52. RAWLINGS RICHARD, *Soft Law Never Dies*, Feldman and Elliott (eds.), *The Cambridge Companion to Public Law* (Cambridge University Press, 2015 215-235.
53. ROSETT, A. , *UNIDROIT, Principles and Harmonization of International Commercial Law: Focus on Chapter Seven*, [žiūrėta 2016m. spalio 15d.], prieiga per internetą: <<http://www.unidroit.org/english/publications/review/articles/1997-3-rosett-e.pdf>>, 441-451 p.

54. SELDEN B. S., *Lex Mercatoria in European and U.S. Trade Practice: Time to Take a Closer Look.* // Golden Gate University School of Law, Annual Survey of International & Comparative Law 1995.
55. SHELTON, D., *Commitment and compliance: what role for international soft law?*, 1999. [žiūrėta 2016 spalio 11d.], Prieiga per internetą : <<http://carnegieendowment.org/1999/11/22/commitment-and-compliance-what-role-for-international-soft-law/kl8>>
56. SMALIUKAS K., *Esminio sutarties pažeidimo samprata ir nustatymo kriterijai.* Juristas. 2007, Nr.3.

Specialioji literatūra

57. ŠULIJA Gintautas, *Sutarties laisvės principas ir jo taikymo ribos: analizė tarptautinių aviacijos sandorių pavyzdžiu,* Teisės problemos. 2012. Nr. 4 (78).
58. ŠVIRINAS, D., *Civilinės teisės ir konkurencijos teisės normų sąveika,* Jurisprudencija, 2002, t. 28(20); 42–52p.
59. TITU Maiorescu , *Introduction in DCFR -Draft Common Frame of References Anemari-luliana OPRITOIU* Universit of Bucharest.
60. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), *UNCTAD Global Investment Trends Monitor Nr. 23* , [žiūrėta 2016 spalio 17d.]. Prieiga per internetą : <<https://www.iisd.org/itn/2016/05/16/resources-and-events-19/>>.
61. VAIČAITIS, V. A., *Teisės normatyvumas ir Konstitucinio Teismo kompetencija,* Teisė Nr. 85, 2012.
62. VARUL Paul, *Performance and Remedies for Non-performance: Comparative Analysis of the PECL and DCFR,*
63. WAGNER Gerhard , *The Common Frame of Reference: A View from Law & Economics,* 2008, European law publishers, 21-22 .
64. WILL M., *Commentary on the International Sales Law: The 1980 Vienna Sale Convention.*
65. WILSON, S. N. *Fredo Wilson, N. (1965). Freedom of Contract and Adhesion Contracts. International and Comparative Law Quarterly, 14(1), 172-193.*
66. WILSON, S., N., *Freedom of Contract and adhesion Contracts, The International and Comparative Law Quarterly, 14 (1). 1965.*

Interneto svetainės

1. <<http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/283/PECL.pdf>>
2. <http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf>
3. <<http://jiplp.oxfordjournals.org/cgi/content/abstract/6/12/889>>
4. <<http://jleo.oxfordjournals.org/cgi/content/abstract/28/3/381>>
5. <<http://www.unidroit.org/>>
6. <www.infolex.lt>
7. <https://europa.eu/european-union/law_en>

SANTRAUKA

Šiame magistro darbe nagrinėjamas sutarties nutraukimo dėl esminio jos pažeidimo (nevykdymo) institutas Europos švelniosios teisės kontekste. Instituto analizei pasirinkti šie pagrindiniai Europos švelniosios teisės šaltiniai – UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principai, PECL Principai bei DCFR Bendros principų sistemos metmenys.

Darbe keliama hipotezė, jog remiantis Europos švelniosios teisės instrumentų (PECL ir DCFR) nuostatomis, nukentėjusi sutarties šalis kaip gynybos būdu gali pasinaudoti sutarties nutraukimu esant esminiam sutarties nevykdymui (pažeidimui). Vertinant šią hipotezę išsikeltas darbo tikslas – analizuoti sutarties nutraukimo dėl esminio jos nevykdymo institutą – įgyvendinamas apsibrėžiant patį sutarties nutraukimo terminą ir jį vertinant drauge su *favor contractus* ir sutarties laisvės principu, įvertinant sutarties esminį pažeidimą (nevykdymą) ir jo kriterijus.

Lyginamosios analizės metodo pagalba analizuojamas esminis sutarties nevykdymas PECL ir DCFR principuose siekiant išskirti bendruosius kriterijus nustatant kada sutarties nevykdymas gali būti traktuojamas kaip esminis. Taip pat siekiama apibrėžti bendrąją tvarką, kuri yra formuluojama visuose trijuose nagrinėjamuose Europos švelniosios teisės instrumentuose, kai nukentėjusioji šalis nutraukia sutartį dėl esminio jos nevykdymo. Darbe taip pat analizuojamos išimties siejant jas su sutarties nevykdymo kliūtimis siekiant pateisinti esminį sutarties nevykdymą. Galiausiai, pateikiama sisteminga aktualios (analizuojamam institutui) ir naujausios (2012 metų - 2016 metų) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos analizė išsiskiriant pagrindinius argumentus dėl sutarties laisvės principų, esminio sutarties pažeidimo kriterijų turinio, termino praleidimo kaip esminio pažeidimo ir kitų aktualių situacijų.

Reziumuojant darbe analizuotų teisės šaltinių pateiktus nevykdymo terminus, pats nevykdymas suprantamas kaip sutarties nuostatų nesilaikymas įtraukiant termino praleidimą, neteisingą vykdymą ar bendradarbiavimo nevykdymą siekiant visiško sutarties įgyvendinimo. Tai reiškia, kad PECL ir DCFR ir esminį sutarties nevykdymą supranta plačiau negu, pavyzdžiui, Vienos konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo pardavimo sutarčių, kur pateikiamas tik esminio pažeidimo terminas neįtraukiant terminų praleidimo, neteisingo vykdymo arba nebendradarbiaujant siekiant sutarties įgyvendinimo.

SUMMARY

This master thesis analyses termination of the fundamental breach (non-performance) of the contract institute in the context of European soft law. Main instruments for this analysis are PECL and DCFR.

In this thesis the main hypothesis is that according to the European soft law (PECL and DCFR) provisions, aggrieved party has a right to terminate a contract if there was a fundamental non-performance of it. To evaluate this hypothesis there is goal to analyze termination of the contract (when the non-performance is fundamental), analyze its terminology and analyze criteria of the fundamental non-performance together with *favor contractus* principle and freedom of the contract principle.

Comparative analysis helps to find main criteria which are presented in all of analyzed European soft law instruments (PECL DCFR) and helps to distinguish between fundamental and non-fundamental non-performance. Also in this master thesis are presented main excuses in the light of non-performance. Finally, there is analysis of the most relevant Lithuanian Supreme Court practice related to the fundamental non-performance).

To conclude, according to the European soft law fundamental non-performance of the contract notion is broader than fundamental breach of the contract, because it also includes not effective performance of the contract, late performance and after aspects.